

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Obor: Veřejná správa

Katedra správního práva

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

Zpracovala: MICHAELA KOVÁŘKOVÁ

Konzultant diplomové práce: Mgr. Ilona Turková

PLZEŇ 2012

Prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem tuto bakalářskou práci na téma: ***Veřejný ochránce práv***, zpracovala sama a pouze s využitím pramenů a citací v práci uvedených.

Plzeň 12. března, 2012

Michaela Kovářiková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Iloně Turkové za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovala a dále vedoucímu Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Filipu Glotzmannovi za jeho vstřícnost.

OBSAH

1.	Úvod.....	9
2.	Vymezení pojmu veřejný ochránce práv	12
2.1	Vznik veřejného ochránce práv v České republice	14
2.2	Postavení veřejného ochránce práv v rámci tripartity státní moci	16
2.3	Vývoj institutu ombudsmana v historii	17
2.4	Klasifikace institutu ombudsmana	19
2.4.1	Model odvozený od orgánu, který jej ustanovil do funkce	19
2.4.2	Model dle působnosti ombudsmana.....	20
3.	Instituce veřejného ochránce práv	22
3.1	Právní úprava.....	22
3.1.1	Polemika nad rozšířením právní úpravy veřejného ochránce práv	23
3.3	Působnost veřejného ochránce práv	24
3.3.1	Věcná působnost.....	24
3.3.2	Osobní působnost	25
3.4	Inkompatibilita funkce, mlčenlivost, imunita.....	28
3.5	Zvláštní kompetence a povinnosti veřejného ochránce práv.....	29
3.6	Zástupce veřejného ochránce práv	31
3.7	Kancelář veřejného ochránce práv	32
3.8	Zánik funkce.....	33
4.	Případy řešené veřejným ochráncem práv ve správním soudnictví.....	35

4.1 Pravomoc veřejného ochránce práv podat návrh na zahájení kárného řízení	35
4.1.2 Kárné řízení vůči místopředsedovi Vrchního soudu v Praze	36
4.2 Žaloba ve veřejném zájmu	38
5. Evropský ombudsman.....	40
5.1 Volba Evropského ombudsmana.....	41
5.2 Činnost Evropského ombudsmana	42
5.3 Evropský kodex řádné správní praxe	44
5.4 S jakými stížnostmi se obracejí občané ČR na Evropského ombudsmana?	45
6. KOMPARACE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ.....	47
6.1. Verejný ochránca práv ve Slovenské republice	48
6.1.1 Vznik funkce	48
6.1.2 Právní zakotvení.....	48
6.1.3 Ustanovení do funkce a předpoklady jejího výkonu.....	49
6.1.4 Inkompatibilita funkce	49
6.1.5 Zánik funkce	50
6.1.6 Působnost	50
6.2 Mluvčí občanských práv v Polské Republice.....	51
6.2.1 Vznik instituce	51
6.2.2 Právní zakotvení.....	51
6.2.3 Ustanovení do funkce a předpoklady jejího výkonu.....	52
6.2.4 Inkompatibilita funkce	53

6.2.5 Zánik funkce	53
6.2.6 Působnost	54
6.3 Parlamentní komisař v Maďarské republice.....	54
6.3.1 Vznik funkce	54
6.3.2 Právní zakotvení.....	55
6.3.3 Ustanovení do funkce a předpoklady jejího výkonu.....	56
6.3.4 Inkompatibilita funkce	57
6.3.5 Zánik funkce	57
6.3.6 Působnost	57
6.4 Ombudsman Lidové sněmovny v Dánsku.....	58
6.4.1 Vznik instituce	58
6.4.2 Právní zakotvení.....	58
6.4.3 Ustanovení do funkce a předpoklad jejího výkonu.....	58
6.4.4 Inkompatibilita funkce	59
6.4.5 Zánik funkce	59
6.4.6 Působnost	60
7. ZÁVĚR	61
Resumé.....	63
Seznam použitých pramenů a literatury.....	65

1. ÚVOD

V souvislosti s pádem totalitních režimů se zejména na Evropském kontinentu začal rozmáhat institut ombudsmana, který představuje jednu ze základních složek demokratické společnosti.

Také Česká republika po překotných událostech roku 1989 uvažovala o včlenění tohoto institutu do svého právního řádu, jelikož je jedním z hlavních atributů demokratického zřízení. Nicméně po dlouhou dobu zůstalo jen u úvah a polemik nad potřebností této instituce. Tento institut zřídil tedy až zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ze dne 8. 12. 1999, který byl uveden v život 28. 2. 2001.

Názory na zřízení této instituce se diametrálně lišily. V roce 1995 se tehdejší prezident Václav Havel v rozhlasovém pořadu „Hovory z Lán“ vyjádřil, že funkci veřejného ochránce práv může případně zastávat Kancelář prezidenta. Tento Havlův výrok si však našel mnoho kritiků, když například politik a později advokát Jaroslav Ortman prohlásil: „*Je naprosto nepředstavitelné, aby prezident plnil tuto roli, je součástí exekutivy.*“¹

I po samotném přijetí zákona se ozývaly negativní názory na tento úřad. Současný prezident republiky Václav Klaus se v roce 2000 vyjádřil velmi kriticky k funkci veřejného ochránce práv: „*Jestliže lidé nebyli s něčím dříve spokojeni napsali ministři. Po zřízení úřadu veřejného ochránce práv bude dopisy dostávat další člověk. Ombudsman nebude o problémech vědět vůbec nic.*“ *Po čase se zjistí, že veřejný ochránce práv bude požadovat zřízení většího úřadu a detašovaných pracovišť v regionech. Poté zjistí, že pracovníci v regionech nedohlédnou z kraje do okresů a to už jsme u úsekových a domovních důvěrníků.*“²

Tento mladý institut tedy neměl vůbec lehké postavení, ale po více jak desetiletém fungování tohoto úřadu, nutno konstatovat, že se mu podařilo vydobýt si své místo na výsluní. Dnes dokonce ochránce disponuje takovou pravomocí jako je podání žaloby ve veřejném zájmu. Zájem zabývat se institutem veřejného ochránce práv ve mne vyvo-

---

1 ŠARDÍN, P. *Vznik instituce veřejného ochránce práv v České republice, aktéři, politické strany*. In: *Role veřejného ochránce práv v politickém systému České republiky 2010*, s. 91

2 Tamtéž, s. 91

lala především velká medializace tohoto institutu a dále jistá souvztažnost s mým studijním zaměřením. Veřejný ochránce práv je totiž jednou ze záruk zákonnosti ve veřejné správě. Moje práce je členěna do sedmi kapitol včetně kapitoly úvodní a závěrečné.

Druhá kapitola se nejprve zabývá výkladem pojmu veřejný ochránce práv.

První část této kapitoly popisuje především historické okolnosti vzniku institutu veřejného ochránce práv a funkčně vymezuje postavení veřejného ochránce práv v systému veřejné moci České republiky. Jelikož je veřejný ochránce práv českou modifikací, v severských zemích vzniklé a později celosvětově rozšířené instituce ombudsmana, tato kapitola se ve své druhé části také věnuje historickému vývoji ombudsmana a klasifikaci tohoto úřadu.

Třetí kapitola je povahy obecně-teoretické. Na funkci veřejného ochránce práv je zde nahlíženo z normativního pohledu, přičemž v centru mého zájmu bylo ustanovení veřejného ochránce do funkce, jeho působnost apod. Do této kapitoly jsem začlenila taktéž Kancelář veřejného ochránce práv, jelikož je nápomocna veřejnému ochránci práv v jeho činnosti a poskytuje veřejnému ochránci práv administrativní zázemí. Během zpracování své práce jsem na tuto instituci taktéž směřovala své dotazy.

Veřejnému ochránci práv nebyly zákonem přirknuty žádné vlastní právní prostředky, s jejichž pomocí by prosadil své stanovisko. V několika posledních letech došlo však k rozšíření jeho pravomocí, které ochránci umožňují podnítit zahájení řízení ve správním soudnictví. Důležité je zdůraznit, že veřejný ochránce práv sám žádné případy v rámci správního soudnictví neřeší, je pouze orgánem, který toto soudní řízení může iniciovat. Konkrétně se jedná o pravomoc podat návrh k zahájení kárného řízení vůči předsedům a místopředsedům soudů a dále kompetenci podat žalobu ve veřejném zájmu. Tyto pravomoci jsou nastíněny v kapitole čtvrté. Je zde uveden i případ, který byl řešen v praxi v souvislosti s kárným řízením.

V páté kapitole se zabývám fungování instituce Evropského ombudsmana se zřetelem k jeho specifikům, a také zde uvádím, s jakými stížnostmi se na jeho osobu obracejí nejčastěji občané České republiky.

V šesté kapitole se zabývám komparací institucí ombudsmana vybraných států. Jako klíč pro zařazení států své komparace jsem zvolila geografické hledisko, konkrétně postsocialistické státy střední Evropy. A to z toho důvodu, že všechny tyto

země sdílely podobnou, nedemokratickou politickou minulost a zavedení této „ombudsmanské“ instituce bylo snahou o zkvalitnění politického systému.

Ke své komparaci jsem si zvolila Slovenskou republiku, Polskou republiku a Maďarskou republiku. Mimo tento geografický klíč jsem do své komparace přiřadila ještě Dánské království a to z toho důvodu, že institut ombudsmana je zde na rozdíl od zemí předchozích pevně zakotven. Dánský ombudsman byl také součástí programu jedné z odborných konferencí konané na české právní půdě, proto se mi podařilo k této problematice shromáždit dostatek relevantních zdrojů.

V závěrečné kapitole se pokouším o shrnutí všech výše uvedených poznatků. Ve své práci čerpám především z právních předpisů a to primárně ze zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Dále vycházím z tematické právnické literatury (např. Hendrych 2009, Sládeček 2000). Bohatým pramenem informací mi byly také příspěvky z různých odborných konferencí. Vzhledem k tomu, že část mé práce se věnuje i zahraničním úpravám ombudsmana nevyhnula jsem se ani zahraniční literatuře (např. Wolf 2005). Ve své práci jsem tak využila četných internetových zdrojů ve většině případů především z oficiálních stránek veřejných institucí.

Bakalářská práce vychází z právní úpravy účinné ke dni 1. 1. 2012.

2. VYMEZENÍ POJMU VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

Veřejný ochránce práv je českou podobou světově rozšířené instituce označované pojmem ombudsman. Slovo ombudsman se vyvinulo ze středověkého zřejmě islandského slova „umbup“, které v překladu znamená moc či autorita. Po nějaké době tento výraz přejal švédský jazyk, který si jej přetvořil k obrazu svému a základem slova ombudsman je tedy „ombud“, což znamená mluvčí, delegát či zmocněnec.³ Tento exotický termín, tak jako v řadě dalších zemí, nebyl do našeho právního řádu přijat, avšak v praxi se stal velmi oblíbeným. Například Mazanec ve svém příspěvku do almanachu k desátému výročí působení Veřejného ochránce práv v ČR k tomu uvádí: „...až příliš často byl pan doktor Motejl oslovován - pane ochránče, což jak oslovenému, tak ani okolí příliš nelibozvučilo, a tak se v praxi ujal spíše termín ombudsman.“⁴

V důvodové zprávě k zákonu č. 349/1999 Sb., je uvedena charakteristika veřejného ochránce práv takto:

„Ombudsman by měl sloužit průměrnému obyčejnému občanovi, bohatstvím neoplývajícímu a právnicky nedotčenému individu, ztracenému v houšti arogantní byrokracie, jako jednoduchá, nenáročná a přitom relativně účinná forma domáhání se ochrany. Tato pomoc může spočívat i „jen“ v poskytnutí relevantní informace právního charakteru. Ombudsman může napomoci v práci i poslancům, kteří dostávají různá podání a buď si s nimi nevědí rady, anebo nemají prostředky a pravomoci k příslušnému šetření. Odlehčit by mohl i soudům a to zejména soudu ústavnímu, jež dostává řadu podání, které není oprávněn řešit. Nabízí rychlejší, prakticky neformální a poplatkům nepodléhající postup. Autorita jeho názoru a doporučení bývá

---

³SLÁDEČEK, V. *Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář*. 1. vydání: Praha C. H. Beck 2000, s. 17

⁴MAZANEC, M. Cesta veřejného ochránce práv tam (a zase zpátky)? In: *Deset let veřejného ochránce práv v České Republice*, s. 63

respektována, i když sám nemůže konkrétně zasáhnout do stěžovatelem napadnuté záležitosti.“⁵

I právní teoretici přišli se svou verzí vymezení pojmu veřejný ochránce práv. Snad nejvýstižnější definice je uvedena v posledním vydání učebnice správního práva: „Celkově lze ombudsmána charakterizovat jako orgán (většinou jednu osobu), který je zejména i na orgánech výkonné moci nezávislý a odpovídá za svou činnost výlučně jen zákonodárnému sboru (ani jemu však není podřízen). Na základě stížností a podnětů občanů, které je povinen přijímat (a to i neformálním způsobem, třeba telefonicky), provádí vlastní šetření (někdy tak může činit i z jiného podnětu nebo z vlastní iniciativy) a zjistí-li, že práva občanů byla porušena, doporučuje správním orgánům provedení nápravy.“⁶

Vzhledem k tomu, že institut veřejného ochránce, jak jsem uvedla výše, má jistou souvztažnost ke svému zahraničnímu „kolegovi“, ráda bych uvedla i několik definic pojmu ombudsman. V jedné ze zahraničních publikací je ombudsman definován jako:

„Nezávislý úředník, ustanovený proto, aby přijímal stížnosti občanů na zneužívání moci, nesprávné či pomalé jednání vládních úřadů. Provádí šetření, podává zprávy o svých zjištěních a doporučuje řešení.“⁷

Dle mého názoru je v této definici poněkud nešťastné označení „úředník“, které může budít zdání, že ombudsman spadá do nějakého „průměrného administrativního aparátu“, přitom naopak má poměrně silné postavení. Další z autorů si pod pojmem ombudsman představuje:

„Zmocněnce legislativy (commissioner) pro šetření stížností občanů na nepřijatelné byrokratické praktiky abuse“.⁸

---

⁵HORÁKOVÁ, M. *Role veřejného ochránce práv v politickém systému České republiky*. Sborník příspěvků přednesených na odborné konferenci, 2010, s. 4

⁶Doc. JUDr. Vladimír Mikule in HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 663

⁷Encyklopedia America Danbury: Grolier Inc (1991), citace dle: SLÁDEČEK, V. *Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 13

Hlavním znakem definic by měla být především stručnost. Nicméně v této charakteristice postrádám zmínku o tom, že ombudsman provádí šetření také na základě své vlastní iniciativy, což je poměrně důležité.

2.1 Vznik veřejného ochránce práv v České republice

Po listopadovém převratu v roce 1989 docházelo na území tehdejšího Československa k výrazným změnám. Etapa totalitního režimu byla uzavřena a snahou národa bylo postupně se zařadit mezi moderní demokratické právní státy.

Došlo k reformě veřejné správy a některé orgány, které byly za totalitního režimu „paralyzovány“, byly znovu obnoveny (například samospráva). V důsledku událostí před rokem 1989 však důvěra tehdejšího obyvatelstva k činnosti veřejné správy byla pramalá. Snahou bylo proto vytvořit nový koncept veřejné správy, jež by vedl ke zlepšení jejího obrazu v očích občana. Cílem bylo tedy zřídit nezávislý orgán, který bude bdít nad právy občanů na všech úsecích, kde se střetávají s veřejnou správou. A právě veřejný ochránce je tímto „mezičlánkem, který stojí mezi občanem, a státní byrokracií.

Veřejný ochránce práv funguje také jako preventivní opatření. Každý z úředníků vykonávající agendu státní správy si totiž musí uvědomovat, že se kdykoliv může dostat do situace, kdy bude nucen své úřední postupy odůvodnit.⁹

Tak jako každá neznámá potřebuje prostor a čas, aby jí okolí vstřebalo a přijalo, tak i zakotvení a koncipování institutu veřejného ochránce práv do našeho právního řádu, probíhalo pozvolna.

Snaha zřídit instituci veřejného ochránce práv probíhala na našem území poněkud nestandardně. To když v roce 1990 proběhl pokus o zřízení specializovaného ochránce práv skupiny osob, které jsou již přímo na základě zákona na svých právech omezeny. Jednalo se o příslušníky armády ČSFR. Není zcela od věci připomenout, že

---

⁸The New Encyklopedia Britannica (1992), citace dle: SLÁDEČEK, V. *Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 13

⁹HRABCOVÁ, D. *Několik úvah nad činností veřejného ochránce práv v České republice*. In: Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti. Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci, 2002, s. 38

podobný pokus proběhl za 1. Republiky, kdy na popud prezidenta T. G. Masaryka proběhl pokus o ustanovení instituce podobné. Ani prvorepubliková a ani ta federální myšlenka nedošla ke svému naplnění v podobě přijetí zákona o zřízení instituce.¹⁰

V letech 1993 – 1999, tedy již za éry České republiky, proběhlo několik pokusů o začlenění institutu ombudsmana do našeho právního řádu. Většina návrhů tohoto institutu pocházela z Českého helsinského výboru nebo poté z poslaneckého klubu ČSSD.

Po dlouhém úsilí koncem roku 1999, byl přijat zákon č. 349/1999 Sb. o veřejném ochránci práv (dále jen "zákon"), který nabyl účinnosti dne 28. února 2000. Byl však podpořen jen těsnou většinou. Odpůrců tohoto institutu bylo v parlamentu značně více, a proto myšlenka na ústavní zakotvení nepřipadala v úvahu. Do českého právního řádu byl tedy zaveden zcela nový institut kontroly veřejné správy a Česká republika se zase o krůček přiblížila k moderním demokratickým právním státům.¹¹

Negativní přístup poměrně značné části Poslanecké sněmovny k tomuto úřadu se promítl také ve volbě představitele veřejného ochránce, který byl zvolen až napodruhé dne 18. prosince 2000. Prvním veřejným ochráncem práv (dále jen "ochránce") se stal JUDr. Otakar Motejl¹², který dle mého názoru nastavil „laťku“ této funkce poměrně vysoko, vzhledem k jeho profesním i osobnostním kvalitám.

---

¹⁰SANDER, R. *Kompetence generálního inspektora a náčelníka hlavního štábu branné moci* v letech 1918 – 1939, *Historie vojenství* č. 1/90

¹¹HRABCOVÁ, D. *Několik úvah nad činností veřejného ochránce práv v České republice*. In: *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci. 2002, s. 38

¹²Vůbec první představitel veřejného ochránce práv JUDr. Otakar Motejl, vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Poté nějakou dobu vykonával advokátní praxi. V letech 1966 až 1968 působil v Právnickém ústavu Ministerstva spravedlnosti. V letech 1968 až 1970 byl soudcem Nejvyššího soudu, v té době se významně podílel na probíhajících rehabilitacích. Jako advokát hájil osoby nespravedlivě pronásledované komunistickým režimem. V období od 23. ledna 1990 až do 31. prosince 1992 byl předsedou Nejvyššího soudu ČSFR, v letech 1993 až 1998 předsedou Nejvyššího soudu ČR. V roce 1998 byl jmenován ministrem spravedlnosti. A dne 18. prosince 2000 byl zvolen Veřejným ochráncem práv, přičemž v roce 2006 byl Poslaneckou sněmovnou do tohoto úřadu zvolen na dalších šest let. Stejněho roku byl vyhlášen Právníkem roku v oboru občanských a lidských práv a v roce 2009 získal v této soutěži ocenění „právníká síň slávy“. Zdroj: www.osobnosti.cz/otakar-motejl.php,

2.2 Postavení veřejného ochránce práv v rámci tripartity státní moci

V České republice se státní moc dělí na zákonodárnou, výkonnou a soudní.¹³ Každá z těchto složek vykonává specifickou funkci v rámci své pravomoci. Tyto tři složky se vzájemně ovlivňují a spolupracují. I uvnitř státní moci existují určité kontrolní mechanismy, které představují prevenci před zneužitím moci jim svěřené a zabraňují tomu, aby žádná z těchto složek moci nezískala výsadní postavení a neohrozila tak demokratickou povahu politického zřízení, (například Poslanecká sněmovna musí vládě vyslovit důvěru). Jak mnohé literatury uvádějí, jedná se o systém tzv. „brzd a protiváh.“¹⁴ A právě ochránce je atypickým kontrolorem moci výkonné, (až na některé výjimky).¹⁴

Nutno podotknout, že ochránce stojí vně legislativy, exekutivy i justice. Jeho postavení je zcela nezávislé a odpovídá za svoji činnost výlučně jen zákonodárnému sboru, ani však jemu není podřízen.

Ochránce na základě stížností a podnětů občanů, či na základě vlastní iniciativy, provádí šetření a dojde-li k závěru, že práva občanů byla poškozena, či zkrácena, doporučuje příslušným orgánům provedení nápravy. Důležité je zdůraznit, že ochránce nemá právní prostředky,¹⁵ jimiž by do výkonu správy mohl přímo zasahovat. Jeho neformální autorita (odvíjející se samozřejmě od osobních kvalit) je však taková, že jeho stanoviska jsou většinou uznávána.¹⁶

---

¹³Ustanovení čl. 2 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴Blíže kapitola „Působnost veřejného ochránce práv“

¹⁵Blíže kapitola „Inkompatibilita funkce, mlčenlivost, imunita,“

¹⁶Doc. JUDr. Vladimír Mikule in HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*, 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009, s. 663

2.3 Vývoj institutu ombudsmana v historii

Institut ombudsmana musel projít poměrně dlouhým vývojem, aby získal podobu, ve které jej známe dnes. Aby moje práce byla smysluplně a chronologicky řazena, ráda bych uvedla několik paralel instituce ombudsmana napříč dějinami.

Jako historická obdoba ombudsmana bývají nejčastěji označováni římsští tribuni lidu, kteří chránili plebejské zájmy a využívali tzv. „*ius auxilli*“, nebo-li právo, které jim propůjčovalo pravomoc zastat se každého plebeje.¹⁷ Také mohli vetovat rozhodnutí úředníků. Měli velmi silné postavení ve společnosti a byli obdařeni osobní nedotknutelností.

Z dalších starověkých předchůdců můžeme taktéž jmenovat kolegiální kontrolní orgány působící ve starověké Číně za vlády dynastie Juan. Dokonce sami někteří panovníci plnili ombudsmanskou funkci. Proslavená je tzv. „stížnost na vrchnost“, která přetrvala i ve středověku a v moderním pojetí existuje dodnes.¹⁸

Také na našem území v dobách dávno minulých, respektive v 17. století, nacházíme určité „ombudsmanské“ znaky u Sboru defenzorů, kteří plnili funkce ochránců náboženské svobody a víry. Šlo tedy o jakéhosi (*cum grano salis*) kolektivního ombudsmana specializovaného na ochranu a zachovávání náboženské svobody.¹⁹

Tyto prastaré úřady naplňovaly jen určité znaky instituce ombudsmana, tak jak jej známe dnes. Z hlediska konkrétních činností a úlohy instituce, lze alespoň zčásti najít nějaké záchytné body. Je však třeba mít neustále na zřeteli, že tito předchůdci ochránce působili v rámci autokratického tedy nedemokratického systému. Proto po formální stránce nelze tyto instituce s dnešními vůbec komparovat.²⁰

---

¹⁷Římské právo - www.skas.law.muni.cz

¹⁸SLÁDEČEK, V. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 14

¹⁹Tamtéž, s. 14

²⁰Tamtéž, s. 17

Švédsko je považováno za kolébku prvního „skutečného“ ombudsmana. Vše se událo na počátku 18. století kdy se švédský král Karel XII., vydal vyjednávat spojenectví do Osmanské říše ve válce proti koalici Ruska a dalších severských států.

Potřeboval někoho, kdo by jej za dobu jeho nepřítomnosti zastupoval, a tak zřídil úřad Královského nejvyššího ombudsmana (1713), později také označovaného Justiceombudsman nebo Kancléř justice. Tato funkce obnášela dozor nad dodržováním právních předpisů a řádným výkonem státní správy. Král shledal institut ombudsmana i nadále potřebným a proto se v právním řádu Švédska zachoval až do dnešních dnů.²¹

Po nějakém čase se kompetence jmenovat ombudsmana přesunula z krále na vládu a poté na švédský parlament. Od roku 1809 se ombudsman se stává trvalou institucí, upravenou v konstituci. V 19. století byla činnost švédského ombudsmana zpočátku zaměřena především na soudy a státní žalobu. Ombudsmanova působnost se také vztahovala zčásti na policii, ale i na některé otázky omezení osobní svobody, žalobní právo.²² Tyto jeho pravomoci byly však dále omezovány a ve století dvacátém se ombudsmanova činnost v zásadě orientuje na státní správu a její orgány.²³

Ombudsmanský trend po vzoru Švédska pronikal i do dalších zemí. Nejprve se ujal u sousedských severských států a to ve Finsku (1919), Dánsku (1953), Norsku (1962). Dále v západoevropských mocnostech jako například ve Velké Británii (1967), Francii (1973), Portugalsku (1976), Holandsku (1981). Obdobně vznikaly ombudsmanské instituty i ve státech bývalých evropských impérií, například v Africe či Tichomoří.²⁴

Tento vývoj v současné době přetrvává. Institutu ombudsmana představuje totiž jeden z prvků, charakterizující právní stát. Tomuto faktu odpovídá i zájem o tento institut u nově vznikajících státních útvarů, nebo již existujících států, které prošli transformací politického systému a rádi by se začlenili do nadnárodních politických struktur.

---

²¹MAZANEC, M. *Cesta českého ombudsmana tam (a zase zpátky?)* In: Deset let veřejného ochránce práv v ČR, s. 58

²²Tamtéž s. 58

²³Tamtéž, s. 59

²⁴SLÁDEČEK, V. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 19

Dokladem této skutečnosti je četnost zahraničních návštěv např. z Japonska, Thajska, Srbska, Černé Hory v Kanceláři českého veřejného ochránce práv.²⁵

2.4 Klasifikace institutu ombudsmana

Postupem času se vyvinula celá řada rozmanitých typů ombudsmana. Vliv na tyto rozdílnosti nalézáme především v tradicích jednotlivých zemí a také národně-kulturních vlivech. Na základě společných charakteristik byly pro větší přehlednost vytvořeny určité modely této funkce.

Podle toho jak institut ombudsmana vzniká, jej můžeme rozdělit na dva základní modely ombudsmanů a to 1) dle orgánu, který je ustanovil do funkce a za 2) dle šíře jejich působnosti.

2.4.1 Model odvozený od orgánu, který jej ustanovil do funkce

Nejčteněji zastoupenou skupinou je ombudsman moci zákonodárné. Tento typ vznikal v původní podobě ve Švédsku, jak již jsem uváděla výše a v pokrokových demokracických státech, nejčastěji v Evropě. Tento institut je volen zákonodárným sborem a svým způsobem je mu odpovědný, (v České republice má například povinnost zákonodárnému sboru průběžně předkládat zprávy o svých šetřeních a činnosti.), ovšem nikoliv na něm závislý.

Dalším modelem je ombudsman moci výkonné, někdy také označován jako ombudsman smíšený. Tento orgán je jmenován vládou, které je zodpovědný, výjimečně jej může jmenovat hlava státu.

Vztah tohoto ombudsmana k moci výkonné se obvykle nijak neliší od vztahů nadřízenosti-podřízenosti, toliko typických pro veřejnou správu. Interní normativní in-

---

²⁵Souhrnné zprávy o činnosti veřejného ochránce práv z let 2001 – 2006 [online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>

strukce, kterými se ombudsman musí řídit tak značně omezuje a redukuje samotnou ochranou funkci, kterou má ombudsman vykonávat.²⁶

Dalším modelem je speciální ombudsman, který může být povahy součásti moci výkonné, ale i orgánu ustanoveného legislativou. Jeho odpovědnosti či podřízenost se poté odvíjí od orgánu, který jej zřídil. Tato funkce se nejčastěji vyskytuje v právních řádech zemí, kde je tento institut prověřen dlouholetou praxí. Jako typický příklad lze uvést zástupce severských zemí – Norsko a Švédsko.²⁷

Ombudsman moci zákonodárné je také označován „pravým ombudsmanem“. A to z důvodu jeho nezávislosti. Přičemž nezávislost je v tomto případě garantována tím, že ombudsman je volen Parlamentem, oplývá relativní imunitou, jeho funkční období je přesně vymezené a během jeho průběhu je možné jej odvolat opět pouze na pokyn Parlamentu a to jen z důvodů taxativně vymezených v zákoně. Vůči Parlamentu má ombudsman jistou odpovědnost, avšak není v postavení podřízeném.

Naopak ombudsmani moci výkonné a speciální ombudsmani jsou všeobecně označováni jako „nepravý,“ neboť právě zde, dochází k absenci důležitého prvku nezávislosti.

Je třeba zdůraznit, že není vždy snadné zařadit ombudsmanskou funkci, která působí v konkrétním státě k jednotlivému typu, neboť jejich právní úprava nemusí podávat pravý obraz o situaci reálné.²⁸

2.4.2 Model dle působnosti ombudsmana

Ombudsmany moci zákonodárné můžeme dále členit na ombudsmany s všeobecnou působností, jejichž činnost se vztahuje na celou veřejnou správu a zvláštní ombudsmany, kteří se specializují na konkrétní oblast. Jedná se například ombudsmany vojenství, dětské ombudsmany apod.

---

²⁶VOJVODA, J. *Analýza postavení Veřejného ochránce práv v zemích Střední Evropy*. Brno, 2008, Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, s. 18

²⁷SLÁDEČEK, V. *Zákon o veřejném ochránci práv. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15

²⁸SLÁDEČEK, V.: *Ombudsman a jeho role při ochraně práv*. In: *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci. 2002, 1. vydání, s. 17

Také v České republice Výbor pro práva dítěte navrhoval založit úřad ombudsmana pro práva dětí a mládeže. Tato otázka byla řešena v roce 2007, ještě za funkčního období pana doktora Motejla. Ten se k tomuto návrhu postavil odmítavě s odůvodněním, že tento ombudsman by měl v podstatě stejné pravomoci jako on. Také další odborníci v rámci této diskuze došli ke shodě, že daleko účinněji může zejména proti „šikaně“ zasáhnout, Česká školní inspekce, jelikož ombudsman nemá takové kompetence.²⁹

Dle rozsahu územní působnosti členíme ombudsmany na ústřední, kteří působí na území celého státu. Tento model zastupují země jako je například Belgie, Španělsko, Slovensko. Menší oblibě se těší ombudsman místní, který působí jen na části území a řeší tedy stížnosti podané jen na tamější orgány. Typickým zástupcem je Itálie.

Českého ochránce, dle výše uvedených znaků, řadíme mezi „pravého“, někdy také označovaného „klasického“ ombudsmana působícího celostátně. V současné době s určitými drobnými odchylkami tento typ ombudsmana nalezneme ve většině zemí Evropské Unie.

Ráda bych ještě upozornila na trend posledních let, kdy dochází k zřizování „soukromých“ ombudsmanů působících sice mimo státní struktury, přesto jejich existence bývá někdy založena zákonem - Velká Británie. Jedná se zpravidla o nestátní instituce, plnící funkci „stěžovatelského místa“, kontrolní jednotky, začleněné do organizace konkrétního podniku v určité významné oblasti. V české republice takové ombudsmany máme například v nemocničních ústavech.³⁰

---

²⁹[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW:

<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=456&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d>

³⁰SLÁDEČEK, V. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 16

3. INSTITUCE VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

3.1 Právní úprava

Úřad ochránce, jak již bylo řečeno výše, zřídil zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv. Návrh zákona schválila Poslanecká sněmovna dne 4. 11. a Senát dne 8. 11. 1999.

Od okamžiku, kdy byl tento právní předpis uveden v život, do dnešního dne, prošel celkem deseti novelizacemi. Chtěla bych blíže popsat především ty, které nějak ovlivnily postavení či pravomoci ochránce.

Velmi stěžejní změna v zákoně proběhla v souvislosti s podepsáním Úmluvy OSN proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Tato úmluva byla signována v roce 2004 a po souhlasu obou komor parlamentu České republiky ji prezident 9. srpna 2006 ratifikoval.³¹ Touto novelou je ochránce zákonem zmocněn k návštěvě zařízení, kde je omezována svoboda osob. Jedná se především o věznice, léčebny, detenční ústavy, či policejní cely. Veřejný ochránce práv může provádět i šetření v zařízeních pro seniory. Ochránce v rámci své činnosti zjišťuje, zda na těchto místech nedochází k omezování či porušování základních práv a svobod.³² Tuto pravomoc považuji za velmi potřebnou, neboť lidé nejčastěji v léčebnách jsou často ve velmi špatném psychickém stavu, který jim nedovoluje hájit svá práva.

Dalším významným mezníkem v novelizaci zákona a zároveň v rozšíření pravomoci ochránce byl rok 2008. Ochránci bylo přiznáno právo navrhnout zahájení kár-

---

³¹HRAZDÍLKOVÁ, I. *Změna v pravomocích – ochránce jako národní preventivní mechanismus*. In: *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*, 2010, s. 20

³²Tamtéž, s. 20

ných řízení proti předsedovi nebo místopředsedovi soudu. Za vším stála novela zákona o soudech a soudcích č. 214/2008, která vstoupila v platnost dne 1. října 2008.³³

Dále na základě novely Antidiskriminačního zákona č. 198/2009 Sb., se osoby mohou obracet na ochránce dokonce i v rámci soukromoprávních vztahů. Dle § 21b zákona ochránce poskytuje pomoc při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodů diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací. Také zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty, pokud to je v rámci určitého případu potřebné

3.1.1 Polemika nad rozšířením právní úpravy veřejného ochránce práv

Již velmi dlouho dobu se v České republice mezi odbornou veřejností a na různých konferencích debatuje o ústavním zakotvení institutu ochránce. Tyto tendence ještě zesílily po včlenění tohoto institutu do Ústavy Slovenské republiky.³⁴

Sám bývalý ústavní soudce a současný ochránce, JUDr. Pavel Varvařovský, se nechal slyšet, že v ústavním zakotvení této funkce vidí především dvě pozitiva. Ochránce by měl stabilnější funkci a lépe by tak odolával politickým zvrátům a tento institut by bylo mnohem těžší zrušit. Dle doktora Varvařovského je po deseti letech fungování tohoto institutu čas, aby byl ochránce včleněn do Ústavy.³⁵

Musím souhlasit s panem Varvařovským, že tato varianta představuje větší stabilitu této funkce, jelikož ke zrušení ústavního zákona je třeba kvalifikovaná, třípětinová většina, což snižuje riziko „odstranění“ této instituce z našeho právního řádu. Je třeba

---

³³Bližie kapitola „Případy řešené veřejným ochráncem práv v správním soudnictví“

³⁴K ústavnímu zakotvení slovenského veřejného ochránce práv došlo v roce 2006, bližie kapitola „Komparace vybraných evropských zemí“

³⁵[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: http://brno.idnes.cz/ombudsman-varvarovsky-chce-institut-verejneho-ochrance-zakotvit-v-ustave-1u9-/brno-zpravy.aspx?c=A100915_112233_brno-zpravy_bor

mít na paměti, že ombudsman je kontrolorem jedné ze složek státní moci – moci výkonné, a proto by jistě tato funkce zasloužila své čestné místo v našem právním předpisu nejvyšší právní síly. Posilujícím argumentem mého tvrzení je fakt, že v Ústavě má své zakotvení i taková instituce jako je Nejvyšší kontrolní úřad, který vykonává pouze kontrolu nad hospodaření se státním majetkem a pro ochránce, který je kontrolorem téměř celé jedné složky státní moci, zde zákonodárce nenašel prostor. Český národ asi již zapomněl na „předrevoluční“ období, kdy docházelo k potlačování základních práv a svobod. A právě institut ombudsmana je jedním z nástrojů jak subjektivní práva chránit. Zajímavé je, že většina postkomunistických zemí střední a východní Evropy, pokud institut ombudsmana zřídily, tak zpravidla prostřednictvím ústavní úpravy. Jako příklad bych uvedla například Maďarskou republiku, kde byl nejdříve ombudsman zakotven v konstituci a teprve po několika letech fungování tohoto institutu poté upraven na úrovni zákona.³⁶

3.3 Působnost veřejného ochránce práv

Působnost ochránce je stanovena úvodními ustanoveními zákona, která stanoví, že ochránce má chránit fyzické i právnické osoby před protiprávním, či jinak nepřijatelným jednáním. Představuje tedy základní prvek ochrany před státní byrokracií, jíž je v rámci územní samosprávy svěřen výkon přenesené působnosti státní správy.

3.3.1 Věcná působnost

Stanovuje, na jaké objekty v rámci společnosti se vztahuje činnost veřejného ochránce práv. Ochránce je kompetentní k tomu, aby chránil osoby před jednáním, které neodpovídá principům demokratického právního řádu, je v rozporu s právem a neodpo-

---

³⁶Bliže „Komparace vybraných evropských zemí“

vidá principům dobré správy. Zákodárce se ovšem již dále neobtěžoval tím, že by princip „dobré správy“ nějak blíže specifikoval.³⁷

Tato výkladová neurčitost v praxi způsobovala řadu problémů či nedorozumění. Ochránce, v té době JUDr. Otakar Motejl, chtěl těmto problémům zamezit a proto na pracovní konferenci v roce 2006, přesně vymezil principy dobré správy, které vypracoval v součinnosti se zaměstnanci své Kanceláře. Výsledkem tohoto úsilí bylo stanovení deseti principů a to: *dodržování právního řádu, nestrannost, včasnost, předvídatelnost, přesvědčivost, přiměřenost, součinnost, odpovědnost, otevřenost a vstřícnost*.³⁸ Jednou z inspirací pro tento výčet byl evropský Kodex řádné správní praxe.³⁹

Vzhledem k tomu, že se lidé mohou na ochránce obracet ze všech částí republiky, jeho působnost je celostátní.

3.3.2 Osobní působnost

Osobní působnost je pozitivně vymezena hned v úvodu zákona. Vztahuje na ministerstva a jiné správní úřady s působností pro celé území státu, správní úřady jim podléhající, Českou národní banku, pokud působí jako správní úřad, Radu pro rozhlasové a televizní vysílání, orgány územních samosprávných celků při výkonu státní správy, a není-li dále stanoveno jinak na Policii České republiky, Armádu České republiky, Hradní stráž, Vězeňskou službu České republiky, dále na zařízení, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné léčení, zabezpečovací detence, jakož i na veřejné zdravotní pojišťovny (dále jen "úřad"). Dále ochránce vykonává svoji působnost nad zařízeními, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné lé-

---

³⁷Těchto vágních pojmů se v právním řádu vyskytuje více. Například slovní spojení „veřejný zájem,“ se kterým operuje správní řád, přestože nikde není exaktně vymezen.

³⁸ČERNÍN, K. Principy dobré správy. Sborník příspěvků přednesených na pracovní konferenci dne 22. března, 2006, s. 40 - 41

³⁹Blíže kapitola „Evropský kodex řádné správní praxe“

čení zabezpečovací detence a také místa na kterých se nacházejí osoby omezené na svobodě – zejména policejní cely, azylová zařízení a zařízení pro zajištění cizinců.⁴⁰

Dále zákonodárce použil i negativní vymezení orgánů, které stojí mimo ochrāncovu působnost. Jedná se o Parlament, prezidenta republiky a vládu, na Nejvyšší kontrolní úřad, na zpravodajské služby České republiky, na orgány činné v trestním řízení, státní zastupitelství a na soudy, s výjimkou orgánů správy státního zastupitelství a státní správy soudů.⁴¹

V několika prvních letech od zakotvení této funkce do našeho řādu byla Kancelář veřejného ochrānce práv zahlcena množstvím stížností, které byli mimo ochrāncovu působnost. Takovým typickým příkladem byly problémy souvisejících s restitucemi. Veřejnost se však s novou institucí velmi rychle seznámila a tomu odpovídal i poměr stížností ve prospěch těch v působnosti, což dodnes českému ochrānci závidí i jeho mnohem zkušenější kolegové v zahraničí.⁴²

3.4 Ustanovení do funkce

Proces volby ochrānce i jeho zástupce je poměrně komplikovaný. Poslanecká sněmovna volí nadpoloviční většinou hlasů přítomných poslanců ze čtyř kandidátů, z nichž dva nominuje volbou Senát a dva navrhuje prezident republiky. Přičemž shodné návrhy jsou přípustné.⁴³

Funkční období je šestileté a ochrānce může být zvolen stejně tak jako hlava státu ČR na dvě bezprostředně po sobě jdoucí funkční období.

---

⁴⁰Ustanovení §1 odst. 2,3,4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochrānci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹Tamtéž, § 1 odst. 6

⁴²HRAZDÍLKOVÁ, I. Vznik a historie. Deset let veřejného ochrānce práv v České republice, 2010 s. 8

⁴³Ustanovení §2 zákona č. 349/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Ochránce se ujímá výkonu funkce složením slibu⁴⁴ do rukou předsedy Poslanecké sněmovny. Ochráncem může být zvolen každý, kdo je volitelný do senátu tj. dosáhl věku 40 let a má právo volit. Jedná se vlastně o období úpravy Ústavy, vztahující se na soudce.

Jedná se o funkci veřejnou a ochránci náleží plat, odchodné, náhrada výdajů a naturální plnění.⁴⁵ Sídlem ochránce je město Brno, jako většiny vrcholných orgánů. Sídlí zde například i Nejvyšší správní soud, Nejvyšší soud a Ústavní soud. Tato pozice není nijak podmíněna právnickým vzděláním, stejně například jako v Rakousku, ačkoliv je zřejmé, že toto vzdělání je pro výkon takto náročné funkce poměrně potřebné.

Za dobu fungování institutu ochránce tento post zastávali jen osoby s univerzitním právnickým vzděláním. Stejně tak jako pan Otakar Motejl, jak již jsem uvedla výše, je i současný ochránce absolventem Právnické fakulty Univerzity v Praze. Rovněž jeho právní praxe je velmi pestrá. Začátkem roku 1992 složil justiční zkoušky a již v září stejného roku byl jmenován soudcem Nejvyššího soudu ČSFR, posléze pak Nejvyššího soudu ČR se sídlem v Brně. Na návrh doktora Motejla byl v roce 1994 jmenován soudcem Ústavního soudu. Před uplynutím svého desetiletého funkčního období rezignoval na mandát soudce a odešel do předčasného důchodu. V dalších letech se věnoval především pedagogické a literární činnosti v oblasti práva. Koncem srpna 2010 byl Senátem Parlamentu ČR nominován na funkci veřejného ochránce práv a dne 7. září 2010 byl do této funkce zvolen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR⁴⁶

---

⁴⁴ „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího předsvědčení nezávisle.“ :dle §4 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵Ustanovení §8 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/verejny-ochrance-prav-ombudsman/>

3.4 Inkompatibilita funkce, mlčenlivost, imunita

Výkon úřadu ochránce je neslučitelný s funkcí prezidenta republiky, poslance, senátora a soudce, taktéž s jakoukoliv činností ve veřejné správě. Pokud se ochránce ujme některé této funkce, třeba i nevýdělečné činnosti ve veřejné správě dojde ke ztrátě jeho funkce, na základě vyjádření předsedy Poslanecké sněmovny. Dále ochránce nesmí vykonávat jinou výdělečnou činnost s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, publicistické, literární nebo umělecké, není-li taková činnost na újmu výkonu funkce a její důstojnosti a neohrožuje-li důvěru v nezávislost a nestrannost výkonu funkce. Ochránce také nesmí být členem politické strany nebo politického hnutí.⁴⁷ Toto je poměrně srozumitelné, neboť představa, že by byl ochránce zvolen například členem vlády je vůči jeho funkci naprosto nepředstavitelná a kontraproduktivní. Došlo by tím vlastně k maření výkonu jeho funkce.

Dle mého názoru nemusíme mít obavu, že by došlo k nějaké situaci tohoto typu, alespoň za funkčního období doktora Varvařovského, jelikož za celý svůj život nebyl členem žádné politické strany či politického hnutí.⁴⁸ Samozřejmě toto ustanovení nevylučuje, že ochránce nemůže mít politické smýšlení či svůj vnitřní politický postoj.

Ochránce, včetně zaměstnanců jeho kanceláře, váže povinnost mlčenlivosti ohledně skutečností se kterými přišli do styku během své činnosti. Tato povinnost mlčenlivosti je ještě zdůrazněna skutečností, že ochránce nedisponuje právními prostředky jako takovými, jak si vynutit plnění svých doporučení.

Pokud orgán nerespektoval ochráncovo doporučení, může toto jednání ochránce sankcionovat tím, že upozorní na tuto situaci nadřízený orgán dotyčného úřadu.⁴⁹ Nebo o tomto případě informuje veřejnost, včetně sdělení jména a příjmení osob oprávněných

---

⁴⁷Ustanovení §3 odst. 1,2,3 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav-ombudsman/>

⁴⁹Ustanovení § 20 odst. 2, zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

jednat jménem úřadu.⁵⁰

Zákon, však v souvislosti s touto problematikou dále ochránci ukládá povinnost: „Soustavně seznamovat veřejnost se svou činností, dle tohoto zákona a s poznatky, které z jeho činnosti vplynuly“.⁵¹

Zde si nelze nepovšimnout zjevného rozporu v zákoně, kdy jeden odstavec zavazuje ochránce k tomu, aby byl „mlčenlivý“ ohledně skutečností se kterými přišel do styku během své činnosti, zatímco odstavec druhý přikazuje ochránci sdělovat veřejnosti poznatky, jež z jeho činnosti vplynuly. Tento interpretační problém, vyplývající ze zjevné protichůdnosti těchto ustanovení byl řešen na odborné konferenci v roce 2002⁵² a vyvolal požadavek konkrétních pravidel těchto povinností. Je velmi těžké nalézt meze provedení obou povinností současně. Pokud veřejný ochránce práv bude striktně dodržovat mlčenlivost, bude v očích veřejnosti budit dojem, že je nečinný a tedy nepotřebný.⁵³

Ochránce práv je také obdařen imunitou, která spočívá v tom, že jej nelze trestně stíhat bez konsensu Poslanecké sněmovny. Pokud Poslanecká sněmovna nevyjádří souhlas se stíháním, je do skončení funkčního období toto jednání vyloučeno.

3.5 Zvláštní kompetence a povinnosti veřejného ochránce práv

Ochránce má také povinnost informační. Čtvrtletně informuje o své činnosti Poslaneckou sněmovnu a každý rok předkládá dolní komoře parlamentu souhrnnou zprávu o své činnosti. Tato zpráva je dále rozesílána také Senátu, prezidentu republiky, vládě, ministerstvům správním úřadům s celostátní působností. Tento dokument souhrnně ana-

---

⁵⁰Ustanovení § 20 odst. 2b, zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹Tamtéž § 23 odst. 2

⁵²*Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. Mezinárodní vědecká konference konaná dne 14. Května 2002

⁵³HRABCOVÁ, D. *Několik úvah nad činností veřejného ochránce práv v ČR*. In: *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*, Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci, 2002, s. 40 - 41

lyzuje činnost ochránce za uplynulý rok. Ochránce zde také upozorňuje na problémy, které zjistil během své činnosti a které považuje za příčinu nespokojenosti stěžovatelů se stavem legislativy. Tato zpráva tedy slouží jako ukazatel, který naslouchajícímu zákonodárci signalizuje, jaké nedostatky je třeba odstranit. Souhrnná zpráva je přístupna veřejnosti.⁵⁴

Veřejný ochránce práv během své činnosti může také poukazovat na nevyhovující či již překonanou právní normou a následně doporučit vydání, změnu nebo zrušení těchto právních norem nebo vnitřních předpisů. Tento návrh ochránce předkládá zásadně orgánu, který jej vydal. Dále o svých doporučeních informuje i Poslaneckou sněmovnu. Tato doporučení jsou nezávazné povahy, ochránce zde opět zaujímá pouze roli iniciační.

Tuto svoji kompetenci využil veřejný ochránce práv například v roce 2009, kdy reagoval na rekordní počet stížností s totožným tematickým zaměřením, jako v minulých letech. Tato situace tedy nasvědčovala tomu, že v celé řadě oblastí veřejné správy nedošlo k výraznějším potřebným změnám či nápravě chybných úředních postupů. Ochránce dospěl k názoru, že nezbytným řešením je náprava na legislativní úrovni. Doporučil tedy Poslanecké sněmovny, aby podala návrh novely zákona o místních poplatcích, v níž by bylo zakotveno zákonné ručení osob povinných výživou k nezletilým, tj. zejména rodičů, za platbu místních poplatků za komunální odpad.⁵⁵

Až doposud zákon totiž stanovil, že pokud rodiče, kteří mají vyživovací povinnost vůči svým dětem, poplatek neuhradí, obecní úřad ho bude požadovat po dítěti. K realizaci tohoto doporučení ochránce ovšem nedošlo a tak tento paskvil v zákoně dosud přetrval. V posledních dnech médií proběhla zpráva, že novelou tohoto smyslu postrádajícího zákona se zabývá Senát, který může zjevnou nespravedlnost vůči nezletilým dětem napravit.

---

⁵⁴[online]. 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/historie/cesky-verejny-ochrance-prav/>

⁵⁵[online]. 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2009/doporučení-ochrance-poslanecke-snemovne-1/>

3.6 Zástupce veřejného ochránce práv

Tak jako v řadě dalších zahraničních právních úprav i v České republice došlo v souvislosti se zavedením institutu ochránce k zřízení funkce jeho zástupce.

Zástupce je oprávněn zastupovat ochránce po dobu jeho nepřítomnosti v plném rozsahu. Ochránce též může svého zástupce pověřit výkonem části své působnosti a pravomoci (a to i trvale), což má mnoho výhod. Dochází k dělbě agendy mezi dvě osoby, což dává prostor nejen specializaci, ale také přispívá k efektivnějšímu fungování úřadu. Co se týká ustanovení do funkce, pozbytí funkce a postavení zástupce ochránce, platí pro něj analogicky ustanovení zákona 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, pokud zákon nestanoví jinak.

Označení tohoto institutu výrazem „zástupce“, může budít klamný dojem, že se jedná o osobu, která je schopna pouze „provizorně“ zajistit činnost této instituce, pokud je například ochránce nepřítomen, či z jiných mimořádných důvodů. Přitom zástupce o v České republice zastává v podstatě totožnou činnost jako samotný ochránce. Je tedy žádoucí, aby tato osoba byla kvalitativně na stejné úrovni jako ochránce a měla i podobně silné postavení.

Dle těchto parametrů bylo připraveno i znění zákona týkající se ustanovení do funkce těchto dvou úřadu. Ochránce i jeho zástupce jsou navrhováni i voleni odděleně. Zákonodárce tím chtěl předejít situaci, kdy by měl sám ochránce pravomoc vybrat si svého zástupce. S velkou pravděpodobností by se dalo předpokládat, že by ochránce v první řadě volil z pracovníků jemu nejbližších, tedy ze své Kanceláře. Mohla by tedy nastat situace, kdy by na místo zástupce zvolen řadový úředník, což je nežádoucí.⁵⁶

---

⁵⁶Narizení vlády č. 165/2000Sb. O některých opatřeních k provedení zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 18/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejném ochránci práv.

Současnou zástupkyní je RNDr. Jitka Seitlová, která vykonává tuto funkci od 14. února 2007. Vzhledem k jejím profesním zkušenostem⁵⁷ plně odpovídá modelu zástupce veřejného ochránce práv.

3.7 Kancelář veřejného ochránce práv

Ještě než došlo k volbě historicky prvního ochránce České republiky a jeho zástupce, přijala vláda několik usnesení, které zřizovali Kancelář veřejného ochránce práv, která měla být jak materiálně tak personálně nápomocna ochránci při jeho činnosti. Sídlem Kanceláře se stala budova bývalého Okresního výboru KSČ Brno – venkov. Po zvolení ochránce bylo hlavním úkolem zajistit dostatek kvalifikovaných spolupracovníků, především právníků, kteří budou schopni vyřizovat agendu týkající se věcné působnosti ochránce. Ve výběru byli upřednostňováni nejlepší absolventi právnických fakult, kteří byli doplňováni zaměstnanci s bohatými zkušenostmi s fungováním institucí veřejné správy.⁵⁸

Kancelář je organizační složkou státu a byla založena Statutem veřejného ochránce práv ze dne 31. ledna 2001, vydaným na základě § 25 zákona. Podrobnosti ohledně organizační struktury jsou vymezeny v Organizačním řádu. V čele Kanceláře je vedoucí, který se řídí pokyny udělenými od ochránce. Dalšími složkami Kanceláře je Sekretariát ochránce a jeho zástupce, odbor právní, odbor vnitřní správy a odbor administrativních a spisových služeb.⁵⁹

Během zpracování své práce jsme směřovala několik svých dotazů na Kancelář, konkrétně na vedoucího Kanceláře Mgr. Filipa Glotzmanna. Můj dotaz byl podrobně

---

⁵⁷Z mnoha funkcí, které paní Jitka Seitlová zastávala jmenuji jen některé : V letech 1997-2000 působila jako předsedkyně senátního klubu a místopředsedkyně Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí. V letech 2001 – 2002 byla členkou Mandátního a imunitního výboru Senátu. Dále působila také jako členka správní rady European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)/ Agentura Evropské unie pro základní práva. Zdroj: www.ochrance.cz/zastupce-verejneho-ochrance-prav/

⁵⁸HRAZDÍLKOVÁ, I. *Sídlo veřejného ochránce práv a jeho tým*. In: Deset let veřejného ochránce práv v ČR, Brno, 1. vydání Kancelář veřejného ochránce práv, 2010 s. 18

⁵⁹[online]. 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/povinne-zverejnovane-informace/>

zodpovězen a vyřízen během velmi krátkého časového úseku, což svědčí o velmi dobrém fungování a personálním zajištění této složky.

3.8 Zánik funkce

Zánik funkce ombudsmana je upraven v ustanovení § 6 zákona, ve znění pozdějších předpisů. Toto ustanovení podává taxativní výčet důvodů, kvůli kterým dochází k zániku této funkce. Tato zákonná úprava předchází odvolání ochránce z politických důvodů. Právní úprava klasifikuje dva způsoby zániku funkce. A to pozbytí funkce a odvolání. Pro oba tyto způsob platí, že dojde-li ke zjištění zákonem stanovených důvodů, dojde k zániku funkce.

Ochránce pozbývá funkci dnem následujícím po dni, kdy vypršelo jeho funkční období. Dále pokud byl ochránce odsouzen pro trestný čin a tento rozsudek nabyl právní moci, přestal být volitelný do Senátu, přijal výkon funkce ústavního činitele, nebo vykonává činnost ve veřejné správě.⁶⁰ Samozřejmě ochránce má také právo se ze své iniciativy vzdát své funkce a to prostřednictvím písemného prohlášení, které předá do rukou předsedy Poslanecké sněmovny. Tato situace u nás za období fungování tohoto úřadu zatím nikdy nenastala. Předseda Poslanecké sněmovny následně písemně uvědomí ochránce, že došlo k pozbytí jeho funkce. K pozbytí funkce dochází vlastně automaticky. Funkce ombudsmana se pozbývá následující den po dni, kdy došlo k podmíněné právní skutečnosti. Právě z důvodu, že se jedná o automatický zánik funkce ze zákona, Poslanecká sněmovna je o pozbytí úřadu sice informována, ale dál již tuto skutečnost neprojednává.

Dojde-li k odvolání z funkce, musí předtím proběhnout posouzení vzniku neslučitelnosti s výkonem funkce nebo vzniku členství v jiné politické straně nebo politickém hnutí. Pokud jsou naplněny tyto skutečnosti, o odvolání z funkce uvědomí předseda Poslanecké sněmovny Senát, prezidenta republiky i veřejnost. Zda byl důvod skutečně

---

⁶⁰Ustanovení § 6 zákona č. 349/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů

naplněn, o tom rozhodne Poslanecká sněmovna usnesením. Zánik funkce nastává tedy až doručením písemného vyrozumění ochránci.

4. PŘÍPADY ŘEŠENÉ VEŘEJNÝM OCHRÁNCEM PRÁV VE SPRÁVNÍM SOUDNICTVÍ

4.1 Pravomoc veřejného ochránce práv podat návrh na zahájení kárného řízení

V říjnu roku 2008 nabyl účinnosti zákon č. 314/2008Sb., kterým se mění zákon o soudech a soudcích. Touto novelou došlo mimo jiné k rozšíření tradičních kárných žalobců.⁶¹ Nově může podat návrh na zahájení kárného řízení prezident republiky a co je v rámci této práce podstatnější také ochránce.

Je důležité zdůraznit, že ochránce může tuto svoji pravomoc uplatňovat jen vůči soudním funkcionářům, tedy předsedům a místopředsedům státní správy soudů.⁶²

Ochránce práv může prošetřovat, zda tito soudní funkcionáři nějak nenarušují či neomezují oprávněné zájmy osoby, která se na ochránce obrátila. Dále zda plní povinnosti uložené jim příslušnými právními předpisy, jednají v souladu s principy dobré zprávy, či zda nedochází k jejich nečinnosti.⁶³

Jako kárný soud byl ustanoven zákonem č. 7/2002 o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů, Nejvyšší správní soud. Ve věcech kárného obvinění soudců rozhoduje jak v prvním tak poslední instanci a odvolání proti jeho rozhodnutí je nepřípustné.

---

⁶¹mezi něž řadíme předsedy soudů, vedoucí státní zástupce, ministra spravedlnosti

⁶²Orgány státní správy soudů jsou předseda a místopředseda Nejvyššího soudu, předseda a místopředseda Nejvyššího správního soudu a předsedové a místopředsedové vrchních, krajských a okresních soudů.

⁶³[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: [http:// www.ochrance.cz/stiznosti-narady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/soudy/](http://www.ochrance.cz/stiznosti-narady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/soudy/)

4.1.2 Kárné řízení vůči místopředsedovi Vrchního soudu v Praze⁶⁴

V roce 2010 využil veřejný ochránce práv, v té době JUDr. Otakar Motejl poprvé své pravomoci a podal Nejvyššímu správnímu soudu návrh na zahájení kárného řízení vůči místopředsedovi Vrchního soudu v Praze JUDr. Jaroslavu Burešovi, kvůli nevhodnému chování jednoho ze zde působících soudců.

Kárného provinění se místopředseda Vrchního soudu v Praze měl dopustit tím, že náležitě neprošetřil stížnosti, které upozorňovaly na nevhodné chování jiného soudce. Kárného provinění se místopředseda Vrchního soudu v Praze měl dopustit tím, že náležitě neprošetřil stížnosti na narušování důstojnosti řízení před soudem a na nevhodné chování jiného soudce. Během občanského soudního řízení totiž předseda senátu Vrchního soudu v Praze nejprve zakázal pořizování zvukového záznamu z jednání v rozporu se zákonem a následně zástupcům veřejnosti, přístup k jednání. Učinil tak ve snaze preventivně přinutit členy sdružení k opuštění jednací místnosti a zakázat jim účastnit se veřejného jednání.

Samozřejmě, že nastávají situace, kdy může dojít k odepření přístupu konkrétních osob k jednání. Ovšem pouze v takových případech, kdy by osoby mohly svých chování či například nevhodným oblečením narušit průběh řádného jednání. Přičemž odepření přístupu musí být vždy uvedeno v protokolu o jednání. Vzhledem k tomu že ve výše uvedeném případě, ani jedna z těchto situací nenastala, soudce daným postupem porušil povinnost zdržet se při výkonu funkce všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudu.

Ochránce tedy využil své pravomoci a navrhl Nejvyššímu správnímu soudu, aby jako kárné opatření doktoru Jaroslavu Burešovi uložil sankci v podobě snížení jeho platu o 20 % po dobu půl roku.

Po zahájení řízení v srpnu roku 2010 Nejvyšší správní soud usnesením přerušil řízení a obrátil se na Ústavní soud, jelikož pochyboval o pravomoci ochránce podnikit

---

⁶⁴[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW:<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2010/ochrance-poprve-jako-karny-zalobce/>

kárné řízení. Nejvyšší správní soud svůj postoj odůvodnil tím, že zatímco o pravomoci podat kárnou žalobu v případě ministra spravedlnosti a prezidenta republiky není žádných pochyb, ale v případě ochránce není tato situace zcela jasná, jelikož nemá své zakotvení v Ústavě a není ani součástí moci zákonodárné, výkonné ani soudní.

Nejvyšší správní soud tedy nabyl dojmu, že podat návrh na zahájení kárného řízení proti kterémukoliv předsedovi či místopředsedovi soudu dává prostor pochybnostem o souladu této kompetence s Ústavou, jakožto předpisem nejvyšší právní síly v hierarchii právních norem.

Dne 15. 3. 2010 Ústavní soud návrh na zrušení této pravomoci veřejného ochránce práv však ve svém Nálezu odmítl. Podle názoru ústavních soudců "aktivní legitimace" veřejného ochránce práv plně zapadá do rámce smyslu a účelu jeho působení.

„Je-li výkon soudní správy ze strany předsedů či místopředsedů soudů "v rozporu s právem", neodpovídá-li "principům demokratického právního státu a dobré správy", příp. lze-li jej hodnotit ve smyslu "nečinnosti", pak aktivní legitimace Veřejného ochránce práv v řízení o jejich kárné odpovědnosti "přispívá k ochraně základních práv a svobod" (§ 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb.). Její uplatnění nijak není v rozporu s principy dělby moci a soudcovské nezávislosti. Je věci kárného soudu posoudit, do jaké míry se pak v konkrétní věci prolínají úkoly správy soudu a nezávislá rozhodovací činnost předsedy, resp. místopředsedy soudu, vůči němuž je vedeno řízení o kárné odpovědnosti.“⁶⁵

---

⁶⁵Nález Ústavního soudu, sp. Zn. Pl. ÚS 60/10 ze dne 15. 3. 2011, dostupný na WWW: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2011/pravomoc-ochrance-podat-karnou-zalobu-proti-soudnim-funkcionarum-zustava-zachovana/>

4.2 Žaloba ve veřejném zájmu

Již velmi dlouhou dobu se uvažovalo nad možností přiznat ochránci tak silnou pravomoc jako je podání žaloby ve veřejném zájmu. Sám současný veřejný ochránce práv JUDr. Pavel Varvařovský se v roce 2011 vyjádřil, že by tato pravomoc byla velmi potřebná.

„Mám za to, že stávající filtr, kdy ochránce podává pouze podnět Nejvyššímu státnímu zástupci, není důvodný. Ve své činnosti se setkávám se situacemi, kdy nezákonná správní praxe úřadu porušuje nejen subjektivní práva stěžovatelů, kteří se na mě obracejí, ale i veřejný zájem na ochraně památek, ochraně životního prostředí, na zákonném správním procesu při respektování judikatury nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu (jedná-li se o plošnou nezákonnou správní praxi představující zásah nebo porušení základního práva či svobody). Při dosavadním splnění podmínky (1) porušení práv stěžovatele, (2) ochrany veřejného zájmu a (3) nezasažení do právní jistoty třetích osob, které jsou v dobré víře, mám za to, že může být dán závažný veřejný zájem a podání žaloby. Takový postup je v souladu s úkoly veřejného ochránce práv, které vyplývají z ustanovení §1 zákona o veřejném ochránci práv.“⁶⁶

Dále na podporu tohoto tvrzení veřejný ochránce práv odkazoval na zahraniční právní úpravy například Polska či Bulharska, kde je běžné, že ombudsmani mají pravomoc zahájit soudní řízení, v němž se řeší, zda je správní akt vydaný správním orgánem v souladu s veřejným zájmem.

Po dlouhém očekávání v roce 2012, byla veřejnému ochránci práv tato pravomoc podat žalobu ve veřejném zájmu přiznána. Což byla velmi zlomová situace, jelikož až do roku 2011, byl ochránce vázán na Nejvyššího státního zástupce, kterému mohl podat pouze návrh k podání žaloby ve veřejném zájmu. Tento proces byl velmi

---

⁶⁶[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW:

http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Ctvrtletky/2011_1_c_tvtletki.pdfže být žaloba podána.

zdlouhavý a neefektivní. Ochránce měl tedy pouze „zprostředkovatelskou“ žalobní legitimaci.

V souvislosti s novelou soudního řádu správního, účinnou k 1. 1. 2012, tedy tato jeho pravomoc posílila, ovšem stále nedosahuje výše legitimace, kterou disponuje Nejvyšší státní zástupce.

Na rozdíl od Nejvyššího státního zástupce, který má taktéž pravomoc podat tuto žalobu, má ochránce poněkud složitější postavení. V případě, že podá tuto žalobu Nejvyšší státní zástupce, má se za to, že tato skutečnost veřejného zájmu skutečně nastala. Zatímco v případě veřejného ochránce práv Poslanecká sněmovna a Senát zvolily koncepci „prokáže-li se veřejný zájem“. Pokud tedy veřejný ochránce práv podá žalobu, nejprve příslušný soud posuzuje, zda je skutečně ve veřejném zájmu, aby došlo k revizi vydaného rozhodnutí a pokud vydá souhlasné stanovisko, může být žaloba podána.⁶⁷

Dle mého názoru se tedy ochránce „zbavil“ filtru Nejvyššího státního zástupce, na druhé straně je při uplatňování své pravomoci vázán na uvážení jiného orgánu, který posoudí, zda se jedná o veřejný zájem. V této situaci je také velmi problematické slovní spojení „veřejný zájem“, jelikož není nikde blíže specifikován, jak již jsem nastínila výše.

---

⁶⁷[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace-problemy-a-jejich-reseni/soudni-ochrana-proti-rozhodnuti-spravnich-organu/>,

5. EVROPSKÝ OMBDUSMAN

Již od 70 let minulého století, se vedly se odborné diskuze ohledně včlenění institutu ombudsmana do evropského systému. Vše vyvrcholilo na mezivládní konferenci o politické unii v roce 1991, kde Španělé iniciovali vznik evropského občanství a z této myšlenky následně vyplynula potřeba funkce ombudsmana, který by občanům tohoto celku poskytoval možnost dovolání se svých práv na nadnárodní úrovni. Podle španělského návrhu měla být akceptace specifických práv občanů Evropské unie zaštitěna zřízením zvláštního orgánu na jejich ochranu.⁶⁸

Nakonec tedy byl institut evropského ombudsmana zaveden Maastrichtskou smlouvou,⁶⁹ současně se zřízením evropského občanství. Detailněji jsou podmínky výkonu této funkce upraveny v příloze k Jednacímu řádu Evropského parlamentu, který schválil Parlament dne 9. března 1994.⁷⁰ K začlenění tohoto institutu mezi orgány EU přispěla především velmi dobrá zkušenost s působením ombudsmana v jednotlivých členských zemích a také snaha o vybudování důvěry občanů k orgánům a institucím v rámci Unie, která je neopomenutelným předpokladem pro účinný výkon veřejné správy.

---

⁶⁸ŠKRÁBALOVÁ, L. *Insitut a smluvní zakotvení evropského ombudsman: Historie, současnost a výhled do budoucna*, 2005 s.13, [online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW:http://www.uni-koeln.de/wiso-fak/powi/wessels/DE/ARCHIV/IGC_Net/Skrabalova_European_Ombudsman.pdf

⁶⁹ „Smlouva o Evropské unii“, která byla podepsána 7. 2. 1992 a účinná od 1. 11. 1993

⁷⁰ [online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.eurskop.cz>

5.1 Volba Evropského ombudsmana

O kandidátech na funkce ombudsmana rozhoduje tzv. Petiční výbor Evropského parlamentu.⁷¹ Soupis osob, kterým vyjádří podporu Petiční výbor je poté předán k schválení plenárnímu zasedání Evropského parlamentu. Ombudsman je zvolen na základě prosté většiny při nadpoloviční účasti europoslanců a to po každých volbách Evropského parlamentu na dobu jejího volebního období. Může být jmenován opakovaně. Evropským ombudsmanem může být pouze občan Evropské unie. Dále musí mít plná občanská a politická práva, být nezávislý a splňovat podmínky pro výkon nejvyšších soudních funkcí ve své zemi, nebo mít obecně uznávané zkušenosti způsobilé pro výkon této funkce.⁷²

Ombudsman je také obdařen imunitou a nesmí vykonávat žádnou jinou profesi, ať za úplatu či nikoliv. Zde nacházíme shodu s právní úpravou českého ochránce. Jedině na žádost Evropského parlamentu může být odvolán Evropským soudním dvorem, pokud pozbyl způsobilosti k výkonu funkce, nebo se dopustí závažného pochybení.⁷³ Sídlem Evropského ombudsmana byl určen Štrasburk - sídlo budovy Evropského parlamentu.

V současné době vykonává funkci Evropského ombudsmana P. Nikiforos Diamanduros, který tento post zastává již od roku 2003 a po opětovném zvolení v roce 2005 mu bylo jeho funkční období prodlouženo až do roku 2014, přičemž získal podporu 340 poslanců Evropského parlamentu.⁷⁴

---

⁷¹Petiční výbor je považován stejně tak jako ombudsman za mimosoudní orgán sloužící k ochraně lidských občanských, politických a sociálních práv. Zabývá se ovšem na rozdíl od ombudsmana stížnostmi, které jsou předmětem petice, jsou záležitostmi obecného zájmu nebo působnosti Evropské unie.

⁷²Ustanovení čl. 6 Statut – Rozhodnutí evropského parlamentu o pravidlech a obecných podmínkách pro výkon funkce veřejného ochránce práv, ve znění pozdějších předpisů

⁷³Tamtéž, Čl. 8

⁷⁴[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: [http:// www.evropsky-parlament.cz](http://www.evropsky-parlament.cz)

5.2 Činnost Evropského ombudsmana

Do agendy evropského ombudsmana spadá vyšetřování případů, kdy si občané stěžují na nesprávný úřední postup čili špatnou správu (maladministration) orgánů a institucí Evropské unie. Důležité je zdůraznit, vyjma Evropského soudního soudu první instance.⁷⁵ Špatnou správou se myslí slabá či nefungující administrativa. Případem takové špatné správy je například zneužití pravomoci či zbytečný odklad.

V případě, že ombudsman učiní závěr, že došlo k těmto nekalým praktikám, upozorní na to dotčnou instituci a předloží doporučující návrh. Instituce má poté tříměsíční lhůtu na to, aby se k věci vyjádřila. Pokud v této lhůtě instituce neprojeví součinnost, smí podat zprávu Evropskému parlamentu.⁷⁶ Ovšem většinou se ombudsman pokud je to jen trochu možné, snaží řešit problémy smířčím řešením či pouhým doporučením k nápravě.⁷⁷

V podstatě můžeme říci, že ombudsmanovi na této Evropské úrovni náleží stejně jako našemu ochránci a dalším ombudsmanům moci zákonodárné obdobné pravomoci. Své šetření může zahájit jak na základě podnětu, tak z vlastní iniciativy. Dále disponuje pravomocí správního uvážení. V rámci svého šetření může požadovat dokumenty a spisy, aby získal veškeré potřebné materiály, ke svému posouzení. A v neposlední řadě má také právo požadovat stanovisko dotčeného úřadu v souvislosti s jeho doporučením k nápravě.

Rovněž celý proces průběhu šetření je v podstatě obdobný jako činnost národních ombudsmanů „klasického“ typu. Stejně tak je povinen předkládat Evropskému

---

⁷⁵Ustanovení čl. 2 Statut – Rozhodnutí evropského parlamentu o pravidlech a obecných podmínkách pro výkon funkce veřejného ochránce práv, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁶ŠKRÁBALOVÁ, L. Institut a smluvní zakotvení evropského ombudsmana: Historie, současnost a výhled do budoucna, 2005, s. 6 [online]. 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: http://www.unikoeln.de/wisofak/powi/wessels/DE/ARCHIV/IGC_Net/Skrabalova_European_Ombudsman.pdf

⁷⁷V roce 2010 bylo smírem řešeno 55% všech případů (zdroj Výroční zpráva evropského ombudsmana za rok 2010)

parlamentu roční zprávy o své činnosti, z čehož vyplývá jeho odpovědnost vůči Parlamentu. Z těchto uvedených informací vyplývá, že i když Evropský ombudsman nepůsobí jako národní instituce je zřejmé, že tuto instituci ombudsmanského typu, lze charakterizovat jako ombudsmana moci zákonodárné se všeobecnou působností.

Ráda bych ještě upozornila, že pokud by se porušení evropského práva dopustila instituce česká, pochybením se bude zabývat český veřejný ochránce práv.⁷⁸

---

⁷⁸[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2009/evropsky-ombudsman-v-ceske-republice/>

5.3 Evropský kodex řádné správní praxe⁷⁹

Tento zákoník byl přijat Evropským parlamentem v roce 2001. Byl vypracován na návrh samotného evropského ombudsmana. Souhrnně stanoví základní pravidla úředního jednání a vytváří mantinely, ve kterých by se měly subjekty veřejného správního práva pohybovat při styku s veřejností. Je závazný jak pro úředníky Evropské Unie tak i pro úřednictvo členských zemí. Slouží také jako pramen, o který Evropský ombudsman opírá svoje závěry vyplývající z jeho šetření. V kodexu také nalezneme zásady správní činnosti ve vztahu k veřejnosti, jejichž inspirací byla především judikatura soudního dvora a právní řády členských států.

Mezi hlavní zásady podle tohoto dokumentu patří: „zásada zákonnosti, nediskriminace, přiměřenosti, zákaz zneužití pravomoci, nestrannost a nezávislost, objektivita, oprávněná očekávání, spravedlnost, zdvořilost, odpovědi na dopisy v jazyce občana, potvrzení přijetí a označení odpovědného úředníka, povinnost postoupit záležitost příslušnému oddělení instituce, právo být vyslechnut a činit prohlášení, přiměřená lhůta pro rozhodování, povinnost sdělit důvody rozhodnutí, uvedení možností odvolání, oznámení rozhodnutí, ochrana osobních údajů, žádosti o informace, žádosti o veřejný přístup k dokumentům, vedení dostatečných záznamů, právo podat stížnost evropskému veřejnému ochránci práv a kontrola činnosti“. Kodex tedy složí jako metodologická příručka pro evropské úřednictvo a zároveň je hlavním nástrojem, se kterým pracuje Evropský ombudsman během své činnosti.⁸⁰

Od roku 2001 kdy byl přijat tento Kodex, se zákoník těší velkému ohlasu jak ze strany občanů tak i úřednictva. Kodex se nevztahuje jen na instituce Evropské Unie, ale

---

⁷⁹„The european code of good administrative behaviour“

⁸⁰Evropský veřejný ochránce práv: Evropský kodex řádné správní praxe [online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/resources/code.faces>>

také mnoho členských států či kandidátských zemí převzalo tento kodex, či se jím inspirovalo. Česká republika není výjimkou.⁸¹

5.4 S jakými stížnostmi se obrazejí občané ČR na Evropského ombudsmana?⁸²

V květnu 2009 navštívil Českou republiku evropský ombudsman P. Nikiforos Diamandouros. Během své návštěvy analyzoval s jakým druhem stížností se na něj nejčastěji obrazejí občané České republiky.

Podnikatelé nejčastěji využívají služeb Evropského ombudsmana v souvislosti s opožděnými platbami ze strany institucí EU, se smluvními spory a nesrovnalostmi v zadávacích řízeních.

Na problém opožděných plateb již ombudsman několikrát poukazoval a usiloval o nápravu této časové prodlevy. Firmy se totiž mohou dostat do svízelné situace, kdy nemají finanční prostředky k realizaci projektu a pak měsíce musejí vyčkat, než jim přijdou finance z EU. Evropský ombudsman v v těchto stížnostech dokázal odstranit průtahy a v mnoha případech také prosadil vyplacení úroku z prodlevy. Další z nejčtenějších stížností se týká diskriminace, zneužití pravomoci, či netransparentnosti jednání, především v souvislosti s výběrovými řízeními.

Jak je vidět, čeští občané se stále ještě neorientují v působnosti Evropského ombudsmana. Tuto skutečnost potvrzuje 66 případů, se kterými se občané České republiky obrátili na Evropského ombudsmana, přičemž pouze 6 z nich nebylo mimo jeho působnost. Přitom oficiální internetové stránky Evropského ombudsmana⁸³ nabízejí interaktivního průvodce podáním stížnosti, kde po zodpovězení několika jednoduchých otázek

---

⁸¹ P. Nikiforos Diamandouros, Předmluva evropského ombudsmana k Evropskému kodexu řádné správní praxe z roku [online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ombudsman.europa.eu/resources/code.faces>

⁸² [online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2009/evropsky-ombudsman-v-ceske-republice/>

⁸³ [online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.ombudsman.europa.eu>

zájemce zjistí, zda je jeho problém v působnosti evropského ombudsmana, případně kam jinam by měl svoji stížnost směřovat.

6. KOMPARACE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍ

Svoji podrobnou charakteristiku ochránce a orgánů, kteří jsou mu nápomocni v jeho činnosti, bych ráda doplnila ještě o několik právních úprav ombudsmanských institucí ve vybraných zemích.

Po politickém převratu řada postkomunistických zemí, zejména střední a východní Evropy, pomalu začala uvažovat o zakotvení ombudsmana do svých právních řádů. Inspirací pro tuto iniciativu byli tradiční demokratické země, kde ombudsman fungoval řadu let a tento institut se osvědčil.

Pro komparaci institutu ombudsmana v mé bakalářské práci jsem si vybrala Slovenskou republiku, jelikož ji s Českou republikou odedávna pojí společná historie. Dále republiku Polskou, protože taktéž patří mezi naše sousední státy a geografická a jazyková blízkost ji ke komparaci předurčuje. A do třetice Maďarskou republiku, jelikož vhodně uzavírá tuto skupinu zemí. Dalším spojníkem těchto zemí je skutečnost, že společně s Českou republikou tvoří takzvanou Visegrádskou čtyřku, což je společenství států, které vzniklo v roce 1991 za účelem společného řešení problémů ve střední Evropě. Tato spolupráce měla sestupnou tendenci a až v roce 1998 se obnovila za účelem vstupu do EU.

Mimo tento geografický klíč uvedený výše jsme si vybrala ještě jednu ze Skandinávských zemí a to Dánsko, jelikož patří mezi severské země, kde je tento institut hluboce zakotven a k této problematice se mi podařilo shromáždit dostatek relevantních informací.

6.1. Verejný ochránca práv ve Slovenské republice⁸⁴

6.1.1 Vznik funkce

Na Slovensku, stejně jako v České republice, se pro „ombudsmanský“ institut ujal výraz veřejný ochránce práv. Hlavním impulzem pro zavedení tohoto institutu do slovenského právního řádu, bylo především splnění kritérií umožňující vstup do Evropské unie. Dalším motivem byla snaha začlenit se mezi moderní evropské státy, kde je ochraně základních práv přikládán velký význam.

6.1.2 Právní zakotvení

Dne 23. února 2001 byl přijat ústavní zákon č. 90/2001, který měnil a doplňoval Ústavu Slovenské republiky č. 460/1992. Následně Národní rada Slovenské republiky přijala zákon č. 564/2001 Z. z., o Veřejném ochránci práv, který měl konkretizovat jeho postavení.

Slovenská republika v roce 2001, jako poslední země z tzv. Visegrádské čtyřky⁸⁵, zavedla tento institut do svého právního řádu a to sice rovnou do právního předpisu v hierarchii právních norem nejvyššího – Ústavy. Slovenská konstituce, tomuto úřadu ponechala značný prostor v čl. 151 a), kde jsou mu věnovány odstavce 3, 4 a 5, přičemž článek má celkem 6 odstavců.

---

⁸⁴www.vop.gov.sk/vznik-a-vyvoj-v-slovenskej-republike

⁸⁵ČR přijala institut ombudsmana v roce 1999, Polsko v roce 1987, Maďarsko v roce 1993.

6.1.3 Ustanovení do funkce a předpoklady jejího výkonu

Pravomoc vybírat kandidáty, z kterých je následně ochránce volen ponechal zákonodárce pouze poslancům Národní rady Slovenské republiky. Přičemž, aby byl návrh platný, je třeba minimálně 15 poslanců. Z těchto vybraných osob je dále volen veřejný ochránce práv Národní radou Slovenské republiky, tedy zastupitelským sborem Slovenské republiky, k jeho zvolení je třeba prostá většina hlasů. Funkční období veřejného ochránce práv je pětileté a začíná plynout dnem složení slibu, který ochránce skládá do rukou Předsedy Národní rady Slovenské republiky.⁸⁶

Stejně tak jako v České republice i na Slovensku může být ochránce zvolen maximálně na dvě po sobě jdoucí volební období. Dalšími požadavky je dovršení věku 35 let v den ustanovení do této funkce. Veřejným ochráncem práv může být zvolen občan Slovenské republiky, který je plně způsobilý k právním úkonům a je bezúhonný.⁸⁷ Veřejný ochránce práv musí mít trvalý pobyt na území Slovenské republiky. Také je mu výslovně zakázáno být členem politické strany či politického hnutí. Opětovné zvolení do funkce je možné jen na dvě bezprostředně následující období, stejně tak jako u jeho českého protějšku.

Na rozdíl od české právní úpravy, slovenský ochránce práv nemá svého zástupce. Veškerou agendu tedy provádí sám v součinnosti se svoji Kanceláří.

Pro výkon této funkce není striktně vyžadováno právnické vzdělání univerzitního typu. Zákon doslova hovoří o schopnostech a morálních vlastnostech, které jsou předpokladem, že ochránce bude svoji funkci zastávat svědomitě a řádně.⁸⁸

6.1.4 Inkompatibilita funkce

Funkce ombudsmana je neslučitelná s řadou zákonem přesně vymezených úřadů. Jejich konkrétní výčet najdeme v § 7 zákona č. 564/ 2001 Z.z., ve znění pozdějších

---

⁸⁶Ustanovení § 4- 5 zákona č. 564/2001 Z. z., o Veřejném ochránci práv

⁸⁷ za bezúhonného občana se pro účely tohoto zákona považuje občan, který nebyl právoplatně odsouzen za úmyslný trestný čin, nebo za trestný čin, za který mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Citace dle: zákona č. 564/2001 Z.z.o Veřejném ochránci práv, §4 odst. 4

⁸⁸ Ustanovení zákona č. 4 odst. 2 c) zákona č. 564/2001 Z.z.,ve znění pozdějších předpisů

předpisů. Veřejný ochránce práv tak nemůže tak současně zastávat funkci prezidenta republiky, poslance Národní rady, člena vlády, soudce, ani ústavního soudce, předsedu, či místopředsedu Nejvyššího kontrolního úřadu, vedoucího nebo předsedu ústředního orgánu státní správy, člena Slovenské informační služby, příslušníka Policie, či jiných ozbrojených složek.

Veřejný ochránce práv nesmí vykonávat činnost v orgánech veřejné správy. Pokud se ochránce ujme kterékoliv z těchto zapovězených funkcí, dochází k automatickému pozbytí této funkce. Dále slovenský veřejný ochránce práv nesmí vykonávat jinou finančně ohodnocenou funkci tj. podnikat popřípadě vykonávat jinou výdělečně činnou aktivitu. Výjimku tvoří správa vlastního majetku, jakož i majetku svých nedospělých dětí. Pokud veřejný ochránce práv neohrožuje důstojnost a řádný výkon své funkce je mu povoleno věnovat se literární, pedagogické, vědecké a umělecké.

6.1.5 Zánik funkce

K zániku funkce dochází za podmínek uvedených v § 8 zákona č. 564/2001. Tedy před koncem volebního období může dojít v souvislosti se ztrátou volitelnosti, vzdáním se funkce, nabytím právní moci rozsudku, kterým byl odsouzený za úmyslný trestný čin, z důvodu neslučitelnosti funkce či pokud dojde k úmrtí. Nastanou-li tyto skutečnosti, je veřejný ochránce práv povinen nahlásit předsedovi parlamentu. (vyjma úmrtí, či nabytí právní moci rozsudku samozřejmě).

Národní rada Slovenské republiky je také kompetentní k odvolání slovenského veřejného ochránce práv, pokud mu zdravotní stav neumožňuje vykonávat jeho funkce a to nejméně po dobu 3 měsíců. Tato pravomoc je fakultativní povahy, z čehož vyplývá, takže je pouze na uvážení rady zda ochránce odvolá či nikoliv. Tuto úpravu dle zákon 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv nezná.

6.1.6 Působnost

Slovenský veřejný ochránce práv, stejně tak jako jeho český kolega, disponuje celostátní působností. Slovenský ochránce práv jedná na základě podnětu fyzické nebo právnické osoby, může však jednat i z vlastní iniciativy. Jeho působnost se vztahuje na orgány státní správy, orgány územní samosprávy, právnické a fyzické osoby, které pod-

le zvláštního zákona rozhodují o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy (např. sociální pojišťovna)⁸⁹

Stejně tak jako v české právní úpravě zde najdeme negativní vymezení orgánů, které nespádají do působnosti veřejného ochránce práv. Je to např. prezident, vláda, národní rada, ústavní soud, zpravodajské služby apod.

O pomocnou ruku se může na veřejného ochránce práv obrátit každá fyzická či právnická osoba, která došla k závěru, že byla jednáním orgánu veřejné správy dotčena či porušena její základní práva a svobody, či právní předpis a nebo postupy těchto orgánů nebyly v souladu s dobrou správou.

6.2 Mluvčí občanských práv v Polské Republice⁹⁰

6.2.1 Vznik instituce

Polský zákon o „Rzeczniku Praw Obywatelskich“ (Mluvčím občanských práv) byl Sejmem přijat ještě v období socialismu, konkrétně v roce 1987. O tři roky později, kdy se Polsko transformovalo na demokratické státní zřízení a tento zákon prošel novelizací novelizací, aby byl uveden do souladu s pozměněnými ústavními předpisy, očištěn od ideologicky laděné terminologie a zbaven některých socialistických přežitků.⁹¹

6.2.2 Právní zakotvení

Nejdříve byl přijat zákon o Mluvčím občanských práv⁹² a následně po deseti letech, v roce 1997, byla tato instituce začleněna i do Ústavy. Mluvčí občanských práv je

---

⁸⁹[online] 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: <http://www.vop.gov.sk/posobnost-vop>

⁹⁰Vypracováno dle podkladů dostupných na www.rpo.gov.pl

⁹¹SLÁDEČEK, V. *Ombudsman, ochránce práv ve veřejné správě*, Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 3-4/1997, s. 95

⁹²Zákon č.21/1987 (Dziennik Ustaw Nr 21, pz.123), dále budu používat pouze označení zákon č. 21/1987

v Polsku rozvinutější institut než ochránce v České republice, jež byl přijat až mnoho let po sametové revoluci.

Chtěla bych upozornit, že v Polské republice existuje ještě druhý institut ombudsmána, taktéž veřejnoprávní povahy. Nazývá „Rzecznik praw dziecka“, nebo-li „Mluvčí (či obhájce) práv dítěte“. Tento úřad byl po dlouhých diskuzích, týkajících se především potřebnosti této funkce uveden v platnost roku 2000. Úkolem této funkce je zajištění specializovanější ochrany práv dětí a mladistvých.⁹³ Dále se budu zabývat pouze právní úpravou Mluvčího občanských práv,(dále jen "mluvčí").

6.2.3 Ustanovení do funkce a předpoklady jejího výkonu

Návrh kandidátů na tuto funkci předkládá skupina minimálně 35 poslanců, nebo tzv. maršálek Sejmu, který je obdobou předsedy dolní komory Parlamentu, jak je tomu v jiných zemích. Ke svému zvolení potřebuje mluvčí získat prostou většinu hlasů poslanců ve Sejmu. Pokud kandidát získá dostatečnou podporu, následně je toto schválení diskutováno v Senátu, který je může potvrdit či zamítnout, opět na základě prosté většiny přítomných.

Proces volby je tedy ve srovnání s naším právní úpravou tohoto institutu značně složitý. Dojde-li ke zvolení mluvčího, jeho řádné funkční období trvá po dobu pěti let. Stejný kandidát může být volen pouze dvakrát. Tato úprava je řešena ještě striktnějším způsobem než v našem právním řádu, jelikož mluvčí může být zvolen pouze dvakrát bez ohledu na to, zda jsou tyto funkční období po sobě jdoucí či nikoliv.

Mluvčí je monokratickým orgánem, nicméně je oprávněn navrhnout zákonodárnému orgánu tedy Sejmu, až tři své zástupce. Zákon ponechává mluvčímu volnost v rozdělení pravomocí mezi jednotlivé zástupce, s podmínkou, že jeden ze zvolených zástupců provádí dozor v oblasti vojenství.

---

⁹³ MIKULE, V. *Polský Obhájce práv dítěte (a ochráně práv vůbec)*, Správní právo, 2000, č. 5, s. 309

Mluvčí může také po souhlasném stanovisku Sejmu, jmenovat své lokální zástupce. Kromě sídla kanceláře mluvčího, která sídlí ve Varšavě, také fungují úřady zmocněnců v Katovicích, Gdaňsku a Vratislavi a Krakově. Podnětem pro toto ustanovení lokálních zástupců bylo především velké množství podnětů, směřujících k mluvčímu, které je oproti jiným zemím alarmující.⁹⁴

Polským mluvčím občanských práv může být občan Polské republiky a musí oplývat výjimečnou znalostí práva, profesionální zkušeností a vysokou prestiží, jež vyplývá z jeho morálních kvalit a sociální vnímavosti.⁹⁵

6.2.4 Inkompatibilita funkce

V článku 209 Ústavy Polské republiky je stanoveno, že mluvčí nesmí vykonávat žádnou další funkci ani odborné aktivity. Výjimku tvoří pouze vzdělávací činnost na vysoké škole. Dále mluvčí nesmí zastávat funkci v obchodní společnosti a být tak jako veřejný ochránce práv v České republice členem politické strany. Je mu také zapovězena činnost, která by jakkoliv mohla snížit jeho důstojnost.

6.2.5 Zánik funkce

Před skončením řádného funkčního období může funkce mluvčího zaniknout pouze za podmínek zákonem přesně stanovených. A to pokud se sám vzdal svého úřadu, pokud nedodržel podmínky, ke kterým se zavázal slibem či ztratil způsobilost v souvislosti se svým zdravotním stavem. Tento stav nastává, když je mluvčí zdravotně dlouhodobě nezpůsobilý k výkonu svých funkcí. Toto musí být doloženo lékařským posudkem.⁹⁶

V případě, že se sám dobrovolně mluvčí vzdá své funkce, usnáší na Sejm na návrh maršálka o jeho odvolání. Pokud mluvčí nedodržel podmínky, ke kterým se zavázal slibem, či ztratil způsobilost v souvislosti se zdravotním stavem, předkládá návrh na

---

⁹⁴SZABÓ, L. Veřejný ochránce práv a ochrana základních lidských práv a svobod. Brno, 2009/2010, Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. s. 213

⁹⁵Ustanovení čl. 1 zákona č. 21/1987, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ Ustanovení čl. 7 odst. 1 zákona č. 21/1987, ve znění pozdějších předpisů

odvolání maršálek Sejmu nebo skupina nejméně 35 poslanců. Pro odvolání mluvčího je nutno minimálně 3/5 většina při účasti alespoň poloviny z celkového počtu přítomných poslanců. Usnesení Sejmu je dále zasláno prostřednictvím maršálka Senátu, který usnesení podpoří či naopak odmítne.

6.2.6 Působnost

Mluvčí je řazen k modelu ombudsmana s celostátní působností. Hlavní náplní jeho úřadu by měla být ochrana práv a svobod občanů, jež jsou zakotveny v ústavě a dalších právních předpisech. Zkoumá, zda instituce svým konáním nebo naopak pasivitou neporušují zákony. Dále dohlíží nad zásady společenského soužití nebo sociální spravedlností. Dle mého názoru musí být v praxi velice problematické stanovit, co je sociálně spravedlivé, jelikož každá společenská třída má své priority. Nedovedu si moc dobře představit, o jaké podklady své závěry mluvčí opírá.

Mluvčí v Polské republice také disponuje řadou specifických pravomocí. Po ukončení svého šetření může iniciovat zahájení občansko-soudního řízení, řízení správního a též napadat správní rozhodnutí u správního soudu. Může také oslovit Sejm, za účelem projednání určité věci Nejvyšší kontrolní komorou. Má tak silnou pravomoc jako možnost napadnout pravomocné rozsudky a to jakékoliv povahy. Také smí podávat ústavnímu soudu své kvalifikované návrhy.⁹⁷

6.3 Parlamentní komisař v Maďarské republice

6.3.1 Vznik funkce

Nejstarší a zřejmě i nejvýznamnější z maďarských institucí, veřejných ochránců lidských práv je „Úřad parlamentního komisaře pro občanská práva“. Tuto instituci zřizovala již novelizovaná maďarská ústava z listopadu 1989, avšak po dlouhé období nebyla tato ústavní deklarace reálně naplněna. Důvodem byla (podobně jako u nás

---

⁹⁷Ustanovení čl. 12,14,16 zákona č. 21/1989, ve znění pozdějších předpisů

v případě zřízení vyšších územně správních celků) vypjatá, několik let trvající debata nad podobou zákona, jež by vdechl život ústavnímu vymezení. Tento zákon byl konečně koncem roku 1993 přijat jako zákon č. 59/1993.

Z mého pohledu došlo zákonným ukotvením a následným naplněním instituce ombudsmana k výraznému mezníku v polistopadových dějinách Maďarska a to zakotvením nové, významné demokratické instituce, jež je obranou občanů před zlovůli státních úřadů. Tato instituce by byla před rokem 1989 nemyslitelná.

6.3.2 Právní zakotvení

Maďarsko se poněkud vymyká ze všeobecného (skandinávského) pojetí instituce ombudsmana. Důvodem je totiž jejich poněkud vyšší počet, neboť maďarská ústava zná dokonce tři „Országgyűlési Biztosok Hivatala“ (maďarský výraz pro ochránce veřejných práv, do češtiny bývají překládáni často jako komisaři).⁹⁸

Těmito ombudsmany jsou: 1. Parlamentní komisař pro ochranu občanských práv, 2. Parlamentní komisař pro práva národnostních a etnických menšin. 3. Parlamentní komisař pro ochranu a svobodu informací. Výčet komisařů, však nemusí být úplný, neboť maďarská ústava obsahuje ustanovení, které umožňuje zákonem vytvořit úřady komisařů dalších a z to z důvodu ochrany kteréhokoliv ústavního práva. K realizaci všech tří výše zmíněných zákonů v podobě jmenování osob do funkcí došlo v březnu roku 1995.⁹⁹

Jak již bylo výše zmíněno, je úřad parlamentního komisaře pro občanská práva i komisaře pro práva národnostních a etnických menšin upraven maďarskou ústavou.¹⁰⁰ Naopak úřad komisaře pro ochranu osobních údajů je upraven běžným zákonem¹⁰¹, avšak navazuje na čl. 59 a 61 Ústavy. Tyto články obsahují ustanovení pojednávající o ochraně osobních údajů. Zákonné i podzákonné normy, které upravují výkon funkce

---

⁹⁹Wolf, E., *Ten years of ombudsman*, Budapest, Argumentum Press, 2005, s. 15

¹⁰⁰Ustanovení čl. 32 b zákona č. 20/ 1949 Maďarská Ústava, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹ Zákon č. 63/1992

každého ze tří ombudsmanů jsou vlastní každé jednotlivé instituci a nijak se neprostupují. Problematiku ustanovování do funkce a výkon funkce samotné upravuje částečně ústava a částečně zákon o komisaři pro ochranu občanských práv. Nadále se budu věnovat pouze Komisaři pro občanská práva, (dále jen "komisař"), jelikož se jedná o parlamentního komisaře s všeobecnou působností, zatímco ostatní dva řadíme mezi ombudsmany specializované.

6.3.3 Ustanovení do funkce a předpoklady jejího výkonu

Proces uvádění komisaře do funkce je následující. Kandidát na Komisaře je nejprve prezidentem republiky navrhován k potvrzení parlamentem, jenž v Maďarsku nese označení Národní shromáždění. Podmínkou je, aby uchazeč byl potvrzen minimálně dvoutřetinovou většinou přítomných poslanců. Pokud kandidát tohoto úřadu zvolen není, musí prezident do 30 dní předložit nový návrh.

Funkční období komisaře je šestileté, přičemž je jedné osobě dovoleno vykonávat tento úřad pouze ve dvou po sobě jdoucích obdobích.¹⁰² Kandidát musí splňovat velmi přísná kritéria. Musí se jednat o maďarského občana s vysokoškolským právnickým vzděláním používajícím všeobecné vážnosti. Požadavek vysokoškolského právního vzděláním je dále rozšířen o nutnost vynikající teoreticko-právní erudice, či minimálně desetileté odborné praxe v oblasti ochrany základních lidských práv. Komisař dále musí splňovat požadavek absolutní nezávislosti. Uchazeč o tento úřad nesmí v posledních čtyřech letech před kandidaturou zastávat úřad poslance, či prezidenta. Komisaři je také zapovězen výkon úřadu člena vlády, či soudce Ústavního soudu. Nesmí být také členem politické strany, či příslušníkem ozbrojených sil. Jak je z výše uvedeného patrné, je velmi nesnadné nalézt vhodné kandidáty na tento post.¹⁰³

---

¹⁰²Ustanovení čl. 32 b zákona č. 20/ 1949 Maďarská Ústava, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³Sládeček, V.(1995): *Nové ombudsmanské instituce v postkomunistických státech*, Správní právo, s. 200

6.3.4 Inkompatibilita funkce

Po zvolení kandidáta do úřadu komisaře mu institut inkompability funkcí zakazuje vykonávat jakékoli veřejné funkce. Dále se nesmí věnovat jakýmkoli výdělečným činnostem, vyjma činnosti literární, pedagogické a vědecké. Dále mu je odepřeno členství v obchodní společnostech či dozorčích radách podniků.¹⁰⁴

6.3.5 Zánik funkce

Důvody pro zánik funkce jsou taxativně vyjmenovány v § 15 zákona 59/1993. Přírozeně hlavním, a také v praxi nejčastější příčinou zániku funkce je uplynutí funkčního období. Dalšími důvody pro zánik mandátu je smrt, či vzdání se úřadu. Dále poté porušením zásady neslučitelnosti funkce, či zbavení funkce – Komisař je totiž odvolatelný většinou přítomných poslanců na návrh.

6.3.6 Působnost

Hlavním úkolem parlamentního Komisaře je šetření případů, jež souvisí s porušením ústavních práv. V zájmu nápravy věci má komisař iniciovat všeobecná i jednotlivá opatření.¹⁰⁵ Interpretací výše uvedeného lze dovodit, že komisař zastává stejnou agendu jako český ochránce.

---

¹⁰⁴Ustanovení čl. 5,6 zákona č. 59/1993

¹⁰⁵Ustanovení čl. 32 b zákona č. 20/ 1949 Maďarská Ústava, ve znění pozdějších předpisů

6.4 Ombudsman Lidové sněmovny v Dánsku¹⁰⁶

6.4.1 Vznik instituce

Jak již jsem výše uvedla, institut ombudsmana se vůbec poprvé, v podobě jak jej známe dnes, rozšířil právě v severských zemích. Kolébkou tohoto institutu je Švédsko, kde se ombudsman zrodil v počátku 19. století. V Dánsku byl tento institut zaveden o něco později, v polovině 50. let 20. století.

6.4.2 Právní zakotvení

Dne 5. 6. 1953 byl do Ústavy Dánského království začleněn § 55, který umožňuje parlamentu zvolit jednu či dvě osoby, kteří budou vykonávat dohled nad státní správou a to civilní nebo vojenskou.

Přestože Ústava umožňuje zřídit dva ombudsmany, ve skutečnosti úprava na úrovni zákona zakotvuje pouze jednoho ombudsmana jako státní individuální monokratický orgán. Dánský ombudsman je označován jako ombudsman Lidové sněmovny (dále jen ombudsman). Jelikož počet stížností má vzestupnou tendenci, sám představitel této funkce by podpořil myšlenku volby druhého ombudsmana.

K 1. lednu 1997 nabyl účinnosti zákon č. 473, který rozšířil ombudsmanovi působnost o samosprávné korporace a jiné subjekty vykonávající veřejnou správu.

6.4.3 Ustanovení do funkce a předpoklad jejího výkonu

Dánský ombudsman nemá pevně stanovené období, po které bude svoji funkci vykonávat. Jeho funkční období je závislé na funkčním období parlamentu (Folketingu), což znamená, že po každých parlamentních volbách je zvolen nový ombudsman či je stávajícímu ombudsmanovi prodlouženo jeho funkční období. Řádné volební období parlamentu je čtyřleté, avšak velmi často dochází k předčasným volbám. Pokud ombudsman po uplynutí své funkčního období projeví zájem i nadále setrvat ve své funkci, je

---

¹⁰⁶KOUDELKA, Z. *Dánský ombudsman*. Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci 14. Května 2002

zvykem jej znovu zvolit. Parlament stanovuje obecná pravidla činnosti ombudsmana, avšak při řešení konkrétních záležitostí je ombudsman zcela nezávislý.

Co oceňuji na právní úpravě ombudsmana Dánského království je jeho neomezené znovuzvolení. Dle mého názoru pokud se představitel ombudsmana prokáže, že je schopen řádně vykonávat svoji funkci, nevidím důvod, proč by nemohl být zvolen opakovaně. Naopak, čím déle vykonává svojí funkci, tím více získá zkušeností a dochází k jeho profesnímu růstu. Osobně si myslím, že by tato právní úprava měla být aplikována i na náš právní řád. Tuto funkci může zastávat, jen osoba s právnickým vzděláním.

6.4.4 Inkompatibilita funkce

Ombudsman nesmí současně při výkonu svého úřadu zastávat funkci poslance či člena místní rady. Je zajímavé, že výkon funkce ve veřejných službách či soukromém sektoru ombudsmanovi není striktně odepřen, ale záleží na stanovisku Právního výboru parlamentu.

Pokud dojde k pochybnostem o ombudsmanově nepodjatosti, je povinen ombudsman osobně tuto skutečnost ohlásit Právnímu výboru parlamentu, který dále rozhodne, kdo v této konkrétní věci bude suplovat jeho funkci.

6.4.5 Zánik funkce

Odvolat ombudsmana je možné kdykoliv z rozhodnutí Parlamentu. Dle mého názoru tato právní úprava dává prostor benevolentnímu jednání, což se v případě taxativního výčtu situací způsobujících odvolání, aplikovaného v naší české právní úpravě, nemůže stát.

Funkce ombudsmana je také závislá na věku. Na konci měsíce kdy ombudsman dovrší 70 let automaticky končí jeho volební období. Ombudsman se také může sám vzdát svého postu s šestiměsíční výpovědní lhůtou, která začíná plynout od prvního dne následujícího měsíce po podání výpovědi. V případě, že dojde k úmrtí ombudsmana, vykonává tuto funkci až do nové volby ombudsmana, osoba, kterou zvolí Právní výbor Lidové sněmovny.

6.4.6 Působnost

Rozsah působnosti dánského ombudsmana pokrývá veškerou veřejnou správu včetně správy vojenské. Ombudsman ovšem nesmí zasahovat do rozhodovací působnosti soudů. Pod působnost dánského ombudsmana částečně spadá i evangelicko-lutheránská církev. Při hodnocení činnosti místní samosprávy musí ombudsman vzít v úvahu specifické podmínky, za nichž místní správa pracuje. Z čehož vyplývá, že jeho doporučení týkající se stejné věcné otázky nemůže aplikovat na všechny případy obdobně. Jeho působnost se vztahuje na instituce, na něž je přenesen státem výkon veřejné správy. Ombudsman neprojednává stížnosti, které směřují proti soukromoprávním rozhodnutím v osobních sporech, přestože se na napadený úřad jinak pohlíží jako na součást veřejné správy.

Dánský ombudsman stejně tak jako český veřejný ochránce práv zahajuje šetření na základě své vlastní iniciativy či podnětu. Přičemž stížnost nesmí být anonymní a musí být podána do 12 měsíců ode dne, kdy skutečnost nastala, což je poměrně krátká doba. Pokud se stížnost týká rozhodnutí orgánu veřejné správy, musí být v souvislosti s příslušným rozhodnutím vyčerpány všechny právní prostředky nápravy.

7. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce pojednává o institutu veřejného ochránce práv, která byla v České republice zřízena v roce 2000, zákonem č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv. Neustále se vedly polemiky nad potřebností této funkce a mnozí dokonce zpochybňovali její smysl. Jedním z impulzů, který významně podpořil přijetí zákona, bylo stanovisko Výboru ministrů členských států Rady Evropy, kteří v Doporučeních o ustavení celostátních institucí pro lidská práva, apelovali především na členské státy, které prošly transformací ekonomiky či společenskými a politickými převraty, aby zvážily zřízení instituce ombudsmana.

Ještě dnes po více jak desetiletém fungování úřadu, se setkáváme s názory, že veřejný ochránce práv je nadbytečná instituce, jelikož soustava soudů zajišťuje občanovi dostatečnou ochranu. Málokdo si ale uvědomuje, že soudy řeší pouze případy, kdy dochází k porušování právních předpisů. Zatímco veřejný ochránce práv může zjednat nápravu i tehdy, jestliže jednání úřadu je v souladu s právními předpisy, ale jinak je nepřiměřené, nespravedlivé, nesprávné či dochází k nečinnosti orgánu. Veřejný ochránce práv slouží také jako nástroj prevence, jelikož úřednický aparát vykonávací státní správy si je vědom toho, že každý jejich postup může být v případě pochyb prověřen

Veřejný ochránce práv disponuje pouze doporučující pravomocí, proto je velmi důležité, zda osoba vykonávající tuto funkci je dostatečnou autoritou a její doporučení jsou přirozeně respektována. Myslím si, že funkce veřejného ochránce práv je natolik specifická a odborná, že by v zákoně mělo být striktně vyžadováno právníké vzdělání univerzitního typu, tak jak tomu je například v Maďarsku.

V počátcích fungování tohoto úřadu veřejný ochránce práv působil především jako orgán pro ochranu osob před nezákonným jednáním úřadů a dalších institucí či jednáním které neodpovídá či je v rozporu s principy demokratického právního státu či dobré správy. Postupem času si však tento úřad získal potřebnou důvěryhodnost a prestiž, o kterou se zasadil především první představitel veřejného ochránce práv, JUDr. Otakar Motejl, a tak došlo k rozšíření jeho pravomocí i působnosti.

Ve své práci sem jsem se zaměřila na nejaktuálnější pravomoc veřejného ochránce práv – podání žaloby ve veřejném zájmu, která je účinná ke dni 1. 1. 2012. Tato kompetence je dle mého názoru zlomová, jelikož až do roku 2011 veřejný ochrán-

ce mohl podat pouze návrh Nejvyššímu státnímu zástupci k podání takové žaloby. Bylo tedy pouze na uvážení Nejvyššího státního zástupce, jak s tímto návrhem naloží. Tento proces byl velmi zdlouhavý a neefektivní.

Dále jsem se detailně zabývala pravomocí veřejného ochránce práv podat návrh na zahájení kárného řízení vůči předsedům a místopředsedům soudů. Přičemž tuto svoji pravomoc využil veřejný ochránce práv poprvé v roce 2010. V souvislosti s tímto řízením kárný soud (Nejvyšší správní soud) zpochybnil ochránčovu pravomoc podat kárnou žalobu a toto řízení přerušil. Své stanovisko opřel o tvrzení, že veřejný ochránce práv nemá své pevné zakotvení v Ústavě na rozdíl od ostatních žalobců tohoto typu. Ústavní soud se s názorem Nejvyššího správního soudu neztotožnil a v Nálezu ústavního soudu uvedl, že pravomoc veřejného ochránce práv podat žalobu ve veřejném zájmu naprosto zapadá do rámce a účelu jeho působení. Tato pravomoc zůstala tedy zachována, ovšem skutečně se ukázalo, že absence právního zakotvení na ústavní úrovni v praxi působí řadu problémů.

Dle mého názoru by proto tento institut zasloužil své místo v nejvyšším předpisu právní síly a to ze dvou důvodů. Zaprvé by se tím do budoucna předešlo dalším pochybám a zbytečným průtahům v řízení a tento institut je natolik důležitý a nezastupitelný, že si ústavní zakotvení plně zaslouží.

RESUMÉ

This thesis deals with the institution of a public law protector, which was established in the Czech republic in 2000 by the law Nr. 349/1999 Sb., about the public law protektor.

The discussions about the need of this post were being held and many even questioned its meaning. One impulse which significantly supported acceptance of this law was the stand of the Committee of Ministers of Member States of the Council of Europe. In Recommendations about Establishment of Institutions for Human Rights they made an appeal mainly to member states which went through the transformation of their economy or social or political reversals to think about establishment of an ombudsman or another authority of that kind.

Even today, after more than 10-year functioning of that authority, we can meet opinions that the public law protector is a redundant institution because the framework of our courts guarantee adequate protection for citizens. Hardly anybody realize that courts deal only with cases where the law regulations are violated. Whilst the public law protector can take action when the practice of the authority is in accord with the law but is excessively unfair or the authority is not working properly. The public law protector works also as a tool of prevention because civil servants are aware of the fact that their actions can be examined if needed.

The public law protector has only powers to recommend. Therefore it is very important for the person in such function to be a strong authority whose recommendations are naturally accepted. In my opinion, the institution of the public law protector is so specific and specialized that the law should require juridical university education, such as in Hungary.

In the beginnings of this institution the public law protector worked mostly as an authority for protection of people against illegal actions of different institutions or actions that are in conflict with the principles of a democratic legal state. With time this institution has gain needed credibility and prestige which was put through primarily by

its first representative JUDr. Otakar Motejl. Gradually it has gained more powers and scope of authority.

In my thesis I concentrated on the most recent power of the public law protector – to proceed in public interest, which is in force from 1.1. 2012. From my point of view, this competence is the turning point because until the year 2011 the public law protector could only initiate it to the Attorney General. He was the one to decide. The whole process was very long and ineffective.

I was also concerned in detail with the power of the public law protector to suggest a disciplinary procedure against a court chairman or a vice-chairman. This power was used in 2010 for the first time. In connection with this the disciplinary court challenged the power of the public law protector to proceed a disciplinary action and interrupted this procedure. They supported their standpoint with the statement that the public law protector has not a strong position in Constitution unlike other public prosecutors of this kind. The Constitutional court did not agree with the opinion of the Disciplinary court and declared that the power to proceed in public interest fits in the the framework and purpose of the public law protector's activity. This power was preserved but it was shown that the lack of legal securing causes many problems.

In my opinion, this institution would deserve its place in legal regulations from two reasons. Firstly, it would prevent other doubts and procrastinations. Secondly, from my point of view, this institution is so important and irreplaceable that it fully deserves its place in our Constitution.

7. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

A) *Knižní publikace:*

HENDRYCH, D. a kol., *Správní právo. Obecná část*, 7. vydání: Praha: C. H. Beck, 2009, 880 s. ISBN 978-80-7400-049-2

HRABCOVÁ, D. Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti.

Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci dne 14.

května 2002. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 120 s. ISBN 80-210-2944-7.

HRABCOVÁ, D. Principy dobré správy. Sborník příspěvků přednesených na pracovní konferenci. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 265 s. ISBN 80-210-4001-7

KOUDELKA, Z. *Dánský ombudsman*. Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci dne 14. května 2002. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 120 s. ISBN 80-210-2944-7.

MIKULE, V. *Polský Obhájce práv dítěte (a ochraně práv vůbec)*, *Správní právo*, 2000, č. 5

SANDER, R. *Kompetence generálního inspektora a náčelníka hlavního štábu branné moci v letech 1918 – 1939*, *Historie vojenství* č. 1/90

SLÁDEČEK, V. *Nové ombudsmanské instituce v postkomunistických státech*, 1995 *Správní právo*

SLÁDEČEK, V. *Ombudsman, ochránce práv ve veřejné správě*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. 204 s. ISSN 0323-0619.

SLÁDEČEK, V. Zákon o Veřejném ochránci práv: Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 168 s. ISBN 80-7179-445-7

SZABÓ, L. Veřejný ochránce práv a ochrana základních lidských práv a svobod. Brno, 2009/2010, Diplomová práce

VOJVODA, J. Analýza postavení Veřejného ochránce práv v zemích Střední Evropy. Brno. 2008, Bakalářská práce

WOLF, E., *Ten years of ombudsman*, Budapest, Argumentum Press, 2005

B) Elektronické prameny:

HORÁKOVÁ, M. *Role veřejného ochránce práv v politickém systému České republiky*. Sborník příspěvků přednesených na odborné konferenci dne 2. Listopadu 2010. [online]. 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/Role_VOP_v_politickem_systemu.pdf

HRAZDÍLKOVÁ, I. *Změna v pravomocích – ochránce jako národní preventivní mechanismus*. Deset let veřejného ochránce práv v České republice. [online]. 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/ochrance_alma_nach.pdf

ŠARDÍN, P. *Role veřejného ochránce práv v politickém systému České republiky*. Sborník příspěvků přednesených na odborné konferenci dne 2. Listopadu 2010.[online]. 2012 [cit. 12. března 2012]. Dostupné na WWW: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/Role_VOP_v_politickem_systemu.pdf

ŠKRÁBALOVÁ, L. Institut a smluvní zakotvení evropského ombudsmana: Historie, současnost a výhled do budoucna. [online]. 2012 [cit. 12. března 2012].

Dostupné na WWW: http://www.uni-koeln.de/wiso-fak/powi/wessels/DE/ARCHIV/IGC_Net/Skrabalova_European_Ombudsman.df

MAZANEC, M. *Cesta českého ombudsmana tam (a zase zpátky?)*. Deset let veřejného ochránce práv v České republice. [online]. 2012 [cit. 12. března 2012].

Dostupné na WWW:

http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/ochrance_almanach

www.euroskop.cz

www.evropsky-parlament.cz Římské právo-www.skas.law.muni.cz

www.ochrance.cz

www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=456&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d

http://brno.idnes.cz/ombudsman-varvarovsky-chce-institut-verejneho-ochrance-zakotvit-v-ustave-1u9-/brno-zpravy.aspx?c=A100915_112233_brno-zpravy_bor

www.osobnosti.cz/otakar-motejl.php

www.ombudsman.europa.eu

www.vop.gov.sk/vznik-a-vyvoj-v-slovenskej-republike

www.rpo.gov.pl

C) Právní předpisy:

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 165/2000Sb., o některých opatřeních k provedení zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

Statut – Rozhodnutí evropského parlamentu o pravidlech a obecných podmínkách pro výkon funkce veřejného ochránce práv, ve znění pozdějších předpisů

Nález Ústavního soudu, sp. Zn. Pl. ÚS 60/10 ze dne 15. 3. 2011

Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 564/2001 Z. z., o verejnom ochrancovi práv, ve znění pozdějších předpisů.

Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.

Act XX of 1949 the Constitution of the Republic of Hungary.

Zákon č. 21/1987 Dziennik Ustaw Nr 21, pz.123